

—
Верховний
Суд

ОГЛЯД
судової практики Касаційного
адміністративного суду у складі
Верховного Суду
(актуальна практика)

Рішення, внесені до ЄДРСР, за березень 2021 року

ЗМІСТ

I. Справи, розглянуті об'єднаною палатою Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду	4
1.1. Про застосування санкцій до суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та дискреційні повноваження міністерства за наслідками розгляду подання уповноваженого органу	4
1.2. Про зарахування на пільгових умовах періоду участі в антитерористичній операції для призначення поліцейському пенсії за вислугу років	6
II. Справи, розглянуті судовою палатою з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів	9
1. Оподаткування	9
1.1. Про застосування пільгової ставки податку з доходів нерезидентів	9
1.2. Про застосування фінансових санкцій за фактом продажу алкогольних напоїв особі, яка не досягла 18 років	10
1.3. Про встановлення факту реальності господарських операцій за наявності відкритих кримінальних проваджень щодо контрагентів платника	12
1.4. Про застосування штрафних (фінансових) санкцій за несвоєчасне подання уточнюючого звіту про контрольовані операції	13
1.5. Про зарахування всіх платежів на погашення податкового боргу згідно з черговістю його виникнення незалежно від напряму сплати	15
1.6. Про врахування у складі податкових витрат на проведення маркетингових послуг	16
1.7. Про ознаки контрольованої операції з експортної реалізації сільськогосподарської продукції платником фіксованого сільськогосподарського податку	18
2. Митна справа	19
2.1. Про коригування митної вартості товарів під час спрацювання профілів ризиків і наявності інформації про оформлення в митному відношенні ідентичних і подібних товарів іншими особами	19
III. Справи, розглянуті судовою палатою з розгляду справ щодо захисту соціальних прав	21
1.1. Судові рішення, прийняті судовою палатою з розгляду справ щодо захисту соціальних прав	21
1.1.1. Про право на розміщення зовнішньої реклами у м. Києві відповідно до принципу мовчазної згоди	21
1.1.2. Про застосування строку звернення до суду у соціальних спорах, що виникають з органами Пенсійного Фонду України	23

1.1.3. Про одночасне застосування до суб'єкта господарювання штрафних санкцій та внесення припису про усунення виявлених порушень щодо недодержання мінімальних гарантій в оплаті праці	26
1.2. Справи, розглянуті колегіями суддів судової палати з розгляду справ щодо захисту соціальних прав	28
1.2.1. Про обов'язковість заповнення даних містобудівних умов та обмежень	28
1.2.2. Про дискреційні повноваження інспекторів праці щодо проведення перевірок роботодавців	31
IV. Справи, розглянуті судовою палатою з розгляду справ щодо виборчого процесу та референдуму, а також захисту політичних прав громадян	34
1. Про скасування або визнання нечинним акта суб'єкта владних повноважень	34
2. Про порядок затвердження виборчого бюлетеня	38
3. Про анулювання свідоцтва про право на зайняття нотаріальною діяльністю	41
4. Про визначення «місця виконання рішення» у значенні частини другої статті 24 Закону «Про виконавче провадження»	43
5. Про право на неренесення дати іспиту у формі анонімного тестування на загальні здібності та навички з використанням комп'ютерної техніки, що проводиться на підставі Закону України від 19 вересня 2019 року № 113-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо першочергових заходів із реформи органів прокуратури»	47
6. Про необхідність отримання дозволу відповідно до статті 21 Закону України «Про охорону праці» на проведення робіт зі збирання рідких побутових відходів та стічних вод	50
V. Процесуальні питання	53
1. Про поважність підстав пропуску строку на апеляційне оскарження	53
2. Про особливості застосування правила щодо вирішення питання про відшкодування судових витрат після ухвалення рішення по суті позовних вимог	54
3. Про оскарження рішень Державної служби України з безпеки на транспорті щодо перевищення транспортним засобом нормативно вагових параметрів	56
4. Про скасування судового рішення у випадку невиконання судом приписів статті 264 КАС України	58

I. Справи, розглянуті об'єднаною палатою Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду

1.1. Про застосування санкцій до суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та дискреційні повноваження міністерства за наслідками розгляду подання уповноваженого органу

Спеціальні санкції, передбачені у випадках порушення вимог Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» або пов'язаних із ним законів України та в разі проведення дій, які можуть зашкодити інтересам національної економічної безпеки, зокрема, у разі неповернення виручки після спливу граничного строку, встановленого Законом України «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті», можуть бути застосовані Мінекономрозвитку за наявності позитивного рішення суду, Міжнародного комерційного арбітражного суду чи Морської арбітражної комісії при Торгово-промисловій палаті України.

Мінекономрозвитку при застосуванні таких санкцій користується альтернативою щодо прийняття владного управлінського рішення на підставі наданого уповноваженим органом подання та долучених до нього документів, а також матеріалів, що містяться в розпорядженні Міністерства. Незастосування таких санкцій можливе в разі усунення суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності відповідних допущених порушень або надання доказів неможливості виконання рішення суду чи арбітражу

10 березня 2021 року Верховний Суд у складі суддів об'єднаної палати Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України на постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 10 вересня 2019 року у справі № 826/12552/18 (провадження № К/9901/28012/19) за позовом Приватного сільськогосподарського підприємства «КАІССА» до Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, за участю Державної фіскальної служби України як третьої особи, про скасування наказу.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Приватне сільськогосподарське підприємство «КАІССА» звернулося до суду з позовом про скасування наказу Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України в частині застосування до позивача спеціальної санкції у вигляді індивідуального режиму ліцензування зовнішньоекономічної діяльності. Позовні вимоги були обґрунтовані тим, що особа вживала заходи для недопущення господарського правопорушення, які були спрямовані на повернення виручки в іноземній валюті, що виключає наявність вини в діях позивача, і як наслідок, відсутність складу правопорушення.

Суть спору полягала в установленні підстав для звільнення від сплати штрафних санкцій, кваліфікації в діях суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності

порушень, оцінці дискреційних повноважень Мінекономрозвитку за наслідками розгляду відповідного подання уповноваженого органу.

Окружний адміністративний суд міста Києва рішенням від 6 червня 2019 року повністю відмовив у задоволенні адміністративного позову. Рішення суду першої інстанції було мотивоване тим, що підставою для видання наказу про застосування до суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності санкцій, передбачених статтею 37 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність», стало відповідне подання ДФС України, передумовою для якого була наявність простроченої дебіторської заборгованості за здійсненою позивачем зовнішньоекономічною операцією. Станом на час розгляду справи у суді позивачем не було вжито необхідних, належних і допустимих заходів задля усунення порушень законодавства, які давали підстави для скасування застосованої до нього спеціальної санкції.

Шостий апеляційний адміністративний суд скасував рішення суду першої інстанції та повністю задовольнив адміністративний позов. Суд апеляційної інстанції дійшли висновку, що позивач надав достатньо доказів на підтвердження своєї активної поведінки, спрямованої на стягнення заборгованості з іноземного контрагента, застосована відповідачем санкція є адміністративно-господарською, тому, ураховуючи наявність рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України, підстави для застосування відповідної санкції були відсутні.

Верховний Суд частково задовольнив касаційну скаргу. Рішення суду апеляційної інстанції було скасовано. Рішення суду першої інстанції змінене в мотивувальній частині та викладене в редакції, наведеній у цій постанові. В іншій частині відповідне рішення залишене без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Застосування спеціальних санкцій, передбачених у статті 37 Законі України «Про зовнішньоекономічну діяльність», має на меті припинення та недопущення повторення відповідним суб'єктом господарювання порушення у сфері зовнішньоекономічних відносин. Статтею 1 Закону України «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті» закріплено присічні строки розрахунків при експорті товарів / послуг. Недотримання цих строків утворює склад правопорушення, що є підставою для застосування до суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності відповідальності.

Лише факт звернення суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності до відповідного суду з позовом про стягнення заборгованості є підставою для звільнення саме від сплати пені (повністю або на відповідний строк). Санкції, передбачені статтею 37 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність», у разі неповернення виручки після спливу граничного строку, встановленого Законом України «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті», можуть бути застосовані Мінекономрозвитку за наявності позитивного рішення суду, Міжнародного комерційного арбітражного суду чи Морської арбітражної комісії при Торгово-промисловій палаті України. Незастосування таких санкцій

можливе в разі усунення суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності відповідних допущених порушень або надання доказів неможливості виконання рішення суду чи арбітражу. Окрім того, колегія суддів вважає, що Мінекономрозвитку при застосуванні до суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності України спеціальних санкцій у випадках порушення вимог Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» або пов'язаних з ним законів України та в разі проведення дій, які можуть зашкодити інтересам національної економічної безпеки, користується альтернативою щодо прийняття владного управлінського рішення. Остаточний висновок про доцільність застосування спеціальних санкцій приймається саме Мінекономрозвитку на підставі наданого уповноваженим органом подання та долучених до нього документів, а також матеріалів, що містяться у розпорядженні Міністерства. Спеціальна санкція у вигляді індивідуального режиму ліцензування зовнішньоекономічної діяльності не може бути застосована, якщо на момент прийняття рішення про її застосування усунуто порушення законодавства України, оскільки відсутня безпосередня мета застосування такої санкції. Отже, існують обставини, за яких Мінекономрозвитку може відхилити подання про застосування санкцій, визначених статтею 37 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність», яке надійшло від уповноважених органів.

Таким чином, суд апеляційної інстанції дійшов помилкового висновку, що наявність рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України від 31 жовтня 2017 року, яким позовні вимоги ПСП «КАІССА» задоволено, свідчить про відсутність в діях позивача порушень статті 1 Закону України «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті» від 23 вересня 1994 року № 185/94-ВР, а отже, - і про відсутність у відповідача підстав для застосування відповідної санкції.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 10 березня 2021 року у справі № 826/12552/18 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95509155>.

1.2. Про зарахування на пільгових умовах періоду участі в антитерористичній операції для призначення поліцейському пенсії за вислугу років

Період участі поліцейського в антитерористичній операції зараховується на пільгових умовах до стажу роботи, що дає право на призначення пенсії за вислугу років. Основним актом, на підставі якого здійснюється обчислення періоду проходження військової служби для зарахування його до стажу, є Закон України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби та деяких інших осіб». Пільгове обчислення періоду проходження військової служби є похідним від визначальної підстави і може визначатись іншими підзаконними нормативно-правовими актами, зокрема постановою Кабінету Міністрів України. Законодавчий термін «календарна вислуга років» не виключає можливість пільгового обчислення цієї вислуги років на підставі підзаконного акта

3 березня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів об'єднаної палати Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу особи на постанову Першого апеляційного адміністративного суду від 27 листопада 2018 року у справі № 805/3923/18-а (провадження № К/9901/134/19) за її ж позовом до Департаменту захисту економіки Національної поліції України (далі – відповідач, Департамент) про зобов'язання вчинити дії щодо обчислення вислуги років з урахуванням на пільгових умовах періоду участі в антитерористичній операції.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Суть спору полягала у тому, що позивач, вважаючи, що має право на отримання пенсії за вислугу років згідно із Законом України від 9 квітня 1992 року 2262-XII «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби та деяких інших осіб» (далі – Закон N 2262-XII), оскаржує дії Департаменту в частині не зарахування в наказі № 60 о/с від 19 березня 2018 року про звільнення до календарної вислуги років (17 років 05 місяців 10 днів) на пільгових умовах часу участі в антитерористичній операції з 07 квітня 2014 року по 01 березня 2018 року – один місяць за три місяці.

Донецький окружний адміністративний суд рішенням від 27 серпня 2018 року частково задовольнив позовні вимоги та, застосувавши до спірних правовідносин постанову Кабінету Міністрів України від 17 липня 1992 року № 393 «Про порядок обчислення вислуги років, призначення та виплати пенсій і грошової допомоги особам офіцерського складу, прапорщикам, мічманам, військовослужбовцям надстрокової служби та військової служби за контрактом, особам начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ, поліцейським та членам їхніх сімей» (далі – Постанова № 393), дійшов висновку, що позивач на час звільнення зі служби в поліції набув право на пенсію за вислугу років. Проте, відповідач, не врахувавши на пільгових умовах час участі позивача в антитерористичній операції, протиправно відмовив в оформленні та поданні документів для призначення пенсії.

Перший апеляційний адміністративний суд постановою від 27 листопада 2018 року частково скасував рішення суду першої інстанції і в цій частині прийняв нову постанову про відмову у задоволенні позовних вимог. Колегія суддів зазначила, що позивач не має права на призначення пенсії за вислугу років, оскільки в даному випадку необхідно враховувати лише вислугу в календарному обчисленні та, що положення пункту 3 Постанови № 393 суперечать приписам пункту «а» статті 12 Закону N 2262-XII, а тому до спірних правовідносин підлягають застосуванню норми, що мають вищу юридичну силу – норми Закону № 2262-XII.

Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу, постанову Першого апеляційного адміністративного суду від 27 листопада 2018 року скасував, залишивши в силі рішення Донецького окружного адміністративного суду від 27 серпня 2018 року.

ОЦІНКА СУДУ

Колегія суддів звернула увагу, що позивач не має календарної вислуги років для призначення пенсії, проте, в нього наявний відповідний пільговий стаж,

відповідно до приписів пункту 2 Постанови № 393 (прийняття безпосередньої участі в антитерористичній операції) і що спірні правовідносини виникли з приводу відмови суб'єкта владних повноважень зарахувати на пільгових умовах період участі в антитерористичній операції для призначення пенсії поліцейському за вислугу років.

Згідно зі статтею 17-1 Закону N 2262-XII порядок обчислення вислуги років та визначення пільгових умов призначення пенсій особам, які мають право на пенсію за цим Законом, встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Відповідно до підпункту «а» пункту 3 Постанови №393 до вислуги років для призначення пенсій особам, зазначеним в абзаці першому пункту 1 цієї постанови, зараховується на пільгових умовах один місяць служби за три місяці-час проходження служби, протягом якого особа брала участь в антитерористичній операції.

Статтею 17 Закону №2262-XII визначено види служби та періоди часу, які зараховуються до вислуги років для призначення пенсії, а статтею 17-1 Закону № 2262-XII встановлено саме порядок обчислення вислуги років та визначення пільгових умов призначення пенсій особам, які мають право на пенсію за цим законом. У свою чергу, вказаною нормою передбачено, що цей період та пільгові умови встановлюються саме Кабінетом Міністрів України.

Отже, Законом № 2262-XII передбачені пільгові умови для призначення пенсій за вислугу років, які встановлюються урядом, шляхом прийняття підзаконних нормативно-правових актів.

Постановою № 393 визначено, зокрема, порядок обчислення та призначення пенсій за вислугу років, зокрема, поліцейським. Вказана постанова є підзаконним нормативно-правовим актом, мета якого конкретизувати нормативне регулювання з метою вирішення питань, що виникають з приводу призначення пенсії за вислугу років, зокрема, і на пільгових умовах.

Верховний Суд дійшов висновку, що основним актом, на підставі якого здійснюється обчислення періоду проходження військової служби для зарахування його до стажу є Закон № 2262-XII. Пільгове обчислення періоду проходження військової служби є похідним від визначальної підстави і може визначатись іншими підзаконними нормативно-правовими актами, зокрема, Постановою № 393. Можливість пільгового обчислення вказаного періоду пов'язується, насамперед, зі спеціальним статусом, якого особи набули в результаті виконання відповідної роботи, яка визначена у законодавчому порядку.

Таким чином, колегія суддів об'єднаної палати визнала необґрунтованим висновок суду апеляційної інстанції про те, що визначальною для набуття права на призначення пенсії за вислугу років є саме календарна вислуга років. У свою чергу, суд першої інстанції дійшов правильного висновку про наявність у позивача права на призначення пенсії за вислугу років із зарахуванням на пільгових умовах часу проходження служби, протягом якого позивач брав участь в антитерористичній операції.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 3 березня 2021 року у справі № 805/3923/18-а можна ознайомитися за посиланням - <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95277911>.

II. Справи, розглянуті судовою палатою з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів

1. Оподаткування

1.1. Про застосування пільгової ставки податку з доходів нерезидентів

Податковий орган не має компетенції збільшувати суму грошового зобов'язання з податку на прибуток іноземних юридичних осіб, якщо право на застосування пільгової ставки податку з доходів підтверджене довідками про статус компанії-контрагента як нерезидента, який надавав щорічні послуги з технічної підтримки користувачів і серверів товариства за контрактами, що не належать до роялті

04 березня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Головного управління ДФС у Луганській області на постанову Луганського окружного адміністративного суду від 14 листопада 2017 року й ухвалу Донецького апеляційного адміністративного суду від 11 грудня 2017 року у справі № 812/1244/17 (провадження № К/9901/19695/18) за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Кларіант Україна» до Головного управління ДФС у Луганській області про визнання протиправним і скасування податкового повідомлення-рішення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Контролюючий орган провів перевірку платника податків, за результатами якої було встановлено порушення в частині неутримання та несплати до бюджету податку на доходи нерезидентів при виплаті доходів з джерелом їх походження з України на користь нерезидента. Указані висновки було зроблено на підставі того, що послуги, надані платнику податків від його міжнародного партнера згідно з укладеними договорами, є виплатою винагороди за користування роялті. Платник податків не погодився з установленними порушеннями та зазначив, що обов'язку стягувати з виплачених на користь нерезидента податку з доходів нерезидентів в нього не було, оскільки фактично такий нерезидент надавав йому щорічні послуги з технічної підтримки користувачів і серверів товариства за контрактами, які не належать до роялті.

Луганський окружний адміністративний суд постановою, залишеною без змін ухвалою Донецького апеляційного адміністративного суду, позов задовольнив. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що платник податків не повинен утримувати та перераховувати до Державного бюджету України податок з доходів нерезидентів, оскільки такі виплати на користь нерезидента не належать до роялті.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Право на застосування пільгової ставки податку з доходів нерезидентів підтверджене наявними в матеріалах справи довідками про статус компанії-контрагента як нерезидента, який надавав щорічні послуги з технічної підтримки користувачів і серверів товариства за контрактами, що не належать до роялті. Тому контролюючий орган не мав компетенції збільшувати суму грошового зобов'язання з податку на прибуток іноземних юридичних осіб, а платник – обов'язку стягувати з виплаченого на користь нерезидента податку з доходів.

Зазначені в актах приймання-передачі послуги стосувалися підтримки в робочому стані комп'ютерних програм. Надання послуг технічної підтримки було пов'язане з внесенням, зберіганням і передачею даних за допомогою SAP і Microsoft на сервери глобальної компанії, а отже, нерезидент є кінцевим бенефіціаром доходу, виплаченого на його ім'я. Умови контрактів не передбачають, що отримувач послуг використовує або отримує право на використання будь-якого об'єкта права інтелектуальної власності, що було підтверджено офіційним листуванням між платником і нерезидентом.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 04 березня 2021 року у справі № 812/1244/17 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95364203>.

1.2. Про застосування фінансових санкцій за фактом продажу алкогольних напоїв особі, яка не досягла 18 років

Закон України «Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, та пального» не пов'язує відповідальність суб'єкта господарювання з тим, хто саме здійснив продаж алкогольних напоїв неповнолітній особі. Необхідною умовою для відповідальності суб'єктів господарювання є факт реалізації алкогольного напою особі, яка не досягла 18 років, без наявності відповідної ліцензії

09 березня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Головного управління ДФС у Дніпропетровській області на постанову Дніпропетровського апеляційного адміністративного суду від 18 квітня 2018 року у справі № 804/8054/17 (провадження № К/9901/50704/18) за позовом фізичної особи-підприємця до Головного управління ДФС у Дніпропетровській області про визнання протиправним і скасування рішення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Протоколом про адміністративне правопорушення було встановлено факт продажу продавцем алкогольних напоїв неповнолітньому. Контролюючий орган

на підставі адміністративних матеріалів прийняв рішення про застосування до фізичної особи-підприємця фінансових санкцій у вигляді штрафу за фактом продажу алкогольних напоїв особі, яка не досягла 18 років і за роздрібну торгівлю алкогольними напоями без ліцензії. Позивач указав на відсутність належних доказів, які підтверджують факт адміністративного правопорушення, зокрема касового чека, а також зазначив, що не перебуває в трудових відносинах із продавцем, яка здійснила реалізацію алкогольних напоїв неповнолітньому.

Дніпропетровський окружний адміністративний суд постановою від 14 грудня 2017 року відмовив у задоволенні позовних вимог. Суд першої інстанції дійшов висновку, що факт продажу неповнолітньому алкогольного напою підтверджується письмовими поясненнями свідків і зафіксовано в протоколі про адміністративне правопорушення.

Дніпропетровський апеляційний адміністративний суд скасував судові рішення суду першої інстанції та прийняв нову постанову, якою задовольнив позовні вимоги. Суд апеляційної інстанції дійшов висновку, що матеріали справи та встановлені обставини не підтверджують факт продажу позивачем алкогольного напою неповнолітній особі, як і торгівлю алкогольними напоями без наявності ліцензії.

Верховний суд задовольнив касаційну скаргу, скасував оскаржувану постанову суду апеляційної інстанції та залишив чинним судові рішення суду першої інстанції.

ОЦІНКА СУДУ

Закон України «Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, та пального» не пов'язує відповідальність суб'єкта господарювання з тим, хто саме здійснив правопорушення, зокрема продаж алкогольних напоїв неповнолітній особі (офіціант, бармен, продавець чи інший працівник господарської одиниці). Необхідною умовою для відповідальності суб'єктів господарювання, передбаченої частиною другою статті 17 цього Закону, є факт реалізації алкогольного напою особі, яка не досягла 18 років, без наявності відповідної ліцензії.

Факт непереребування в трудових відносинах із суб'єктом господарювання особи, яка здійснила реалізацію алкогольних напоїв неповнолітній особі без наявності відповідної ліцензії, не може бути підставою для звільнення такого суб'єкта господарювання від встановленої законом відповідальності за вказані правопорушення та застосування штрафної санкції.

Посилання на недоведеність продажу алкогольних напоїв неповнолітньому у зв'язку з відсутністю розрахункового документа, що підтверджує реалізацію, не взято до уваги, оскільки обов'язком продавця є видача споживачеві розрахункового документа встановленої форми, який засвідчує факт купівлі товару з відповідною позначкою про дату здійснення такої операції. Недотримання цієї вимоги та відсутність розрахункового документа не є однозначним підтвердженням непроведення відповідної касової операції з продажу товару,

а може свідчити про інші обставини: недотримання суб'єктом господарювання положень статті 3 Закону України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг», намір уникнути відповідальності за реалізацію алкогольних / слабоалкогольних напоїв тощо.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 09 березня 2021 року у справі № 804/8054/17 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95382413>.

1.3. Про встановлення факту реальності господарських операцій за наявності відкритих кримінальних проваджень щодо контрагентів платника

За умови своєчасного та повного виконання компанією-заявником обов'язків із декларування ПДВ, неможливості з її боку забезпечити дотримання постачальником його обов'язків щодо декларування ПДВ і якщо не було шахрайства стосовно системи оподаткування, про яке компанія-заявник знала чи могла знати, така компанія не може нести відповідальність за наслідки невиконання постачальником його обов'язків щодо своєчасного декларування ПДВ і, як наслідок, сплачувати ПДВ повторно разом із пенею

16 березня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Головного управління ДПС у Львівській області на рішення Львівського окружного адміністративного суду від 08 липня 2020 року та постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 29 вересня 2020 року у справі № 1.380.2019.006624 (провадження № К/9901/32387/20) за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Ніка Захід» до Головного управління ДПС у Львівській області про визнання протиправним і скасування податкового повідомлення-рішення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Контролюючий орган провів перевірку, за результатами якої платнику податків було збільшено суму грошового зобов'язання за платежем податок на прибуток у зв'язку з встановленням факту нереальності операцій з постачання (передачі) товарів на адресу контрагентів, відсутністю технічних, економічних і трудових ресурсів для отримання товарів в таких обсягах. Платник податків указав, що всі господарські операції є реальними, що підтверджується первинними документами, і відбувалися в межах господарської діяльності. Тому за відсутності відомостей у постачальника щодо повернення коштів у майбутньому зменшення зобов'язань у зв'язку з переведенням боргу кваліфікуються як актив, який потрібно враховувати у складі інших доходів відповідного звітного періоду, що не знайшло відображення у фінансовій звітності постачальника.

Львівський окружний адміністративний суд рішенням, залишеним без змін постановою Восьмого апеляційного адміністративного суду, задовольнив адміністративний позов. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що наявними в матеріалах справи доказами підтверджується фактичний продаж платником податків товару його контрагентам з метою отримання прибутку та доведення

попереднього придбання таких товарів у своїх постачальників і понесення у зв'язку з цим витрат, а висновки контролюючого органу про нереальність господарських операцій були зроблені без наявності достатньої доказової бази та ґрунтуються лише на наявній податковій інформації.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Ураховуючи своєчасне та повне виконання компанією-заявником обов'язків із декларування ПДВ, неможливості з її сторони забезпечити дотримання постачальником його обов'язків щодо декларування ПДВ і той факт, що не було ніякого шахрайства стосовно системи оподаткування, про яке компанія-заявник знала чи могла знати, така компанія не може нести відповідальність за наслідки невиконання постачальником його обов'язків щодо своєчасного декларування ПДВ і, як наслідок, сплачувати ПДВ повторно разом із пенею. Такі вимоги прирівнюються до надзвичайного обтяження для компанії-заявника, що порушило справедливий баланс, який повинен був підтримуватися між вимогами загальних інтересів і вимогами захисту права власності. Таким чином, відбулося порушення статті 1 Протоколу № 1 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Посилання податкового органу на відкриті кримінальні провадження щодо контрагентів платника податків не є беззаперечною підставою для висновку про визнання господарських операцій нереальними.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 16 березня 2021 року у справі № 1.380.2019.006624 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95580195>.

1.4. Про застосування штрафних (фінансових) санкцій за несвоєчасне подання уточнюючого звіту про контрольовані операції

Відповідальність за порушення щодо несвоєчасного подання уточнюючого звіту про контрольовані операції передбачена Податковим кодексом України з 01 січня 2017 року, тому не могла настати на момент застосування штрафних санкцій за неподання такого звіту за 2015 рік

19 березня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Товариства з обмеженою відповідальністю «ТНС» на постанову Харківського апеляційного адміністративного суду від 29 травня 2018 року у справі № 820/6288/17 (провадження № К/9901/54713/18) за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «ТНС» до Харківського управління Офісу великих платників податків ДФС про скасування податкового повідомлення-рішення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Контролюючий орган провів перевірку платника податків, за результатами якої було встановлено розбіжність в обсягах контрольованих операцій платника податків і несвоєчасне подання уточнюючого звіту про контрольовані операції за 2015 рік. Платник податків указав, що в Податковому кодексі України в редакції до 31 грудня 2016 року відсутня норма, яка б визначала обов'язок подання уточнюючого звіту платником податків, строків його подання та відповідальність за невиконання такого обов'язку, а тому застосування штрафних (фінансових) санкцій є неправомірним.

Харківський окружний адміністративний суд рішенням від 13 лютого 2018 року задовольнив адміністративний позов. Суд першої інстанції вказав на принцип дії норми права в часі та дійшов висновку про безпідставність визначення контролюючим органом платнику податків штрафу за нормами, які почали діяти з 01 січня 2017 року, а склад правопорушення виник до цієї дати.

Харківський апеляційний адміністративний суду скасував рішення суду першої інстанції та прийняв нове рішення, яким відмовив у задоволенні адміністративного позову. Суд апеляційної інстанції дійшов висновку, що сплата штрафних санкцій не звільняє платника податків від обов'язку подати звіт про контрольовані операції, а тому оскаржуване податкове повідомлення-рішення є правомірним.

Верховний Суд касаційну скаргу задовольнив, скасував рішення суду апеляційної інстанції та залишив чинним рішення суду першої інстанції.

ОЦІНКА СУДУ

Ураховуючи приписи статті 58 Конституції України та те, що саме з 01 січня 2017 року статтю 120 Податкового кодексу України доповнено пунктом 120.4, який на момент вчинення порушення у виді несвоєчасного подання уточнюючого звіту про контрольовані операції за 2015 рік і застосування за це штрафних санкцій у 2016 році не існував, були відсутні законні підстави для застосування до штрафних санкцій на підставі пункту 120.4 статті 120 Податкового кодексу України (у редакції з 01 січня 2017 року). Зазначений вид відповідальності, як і склад порушення, передбачений Податковим кодексом України лише з 01 січня 2017 року, тобто був відсутній на момент застосування штрафних санкцій за неподання звіту про контрольовані операції за 2015 рік.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 19 березня 2021 року у справі № 820/6288/17 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95653835>.

1.5. Про зарахування всіх платежів на погашення податкового боргу згідно з черговістю його виникнення незалежно від напрямку сплати

Пунктом 87.9 статті 87 Податкового кодексу України визначено обов'язок податкового органу на зарахування всіх платежів на погашення податкового боргу згідно з черговістю його виникнення незалежно від напрямку сплати, визначеного платником податків. Визначальною при застосуванні приписів цієї статті є наявність податкового боргу. Зміст графи «призначення платежу» у платіжних дорученнях за будь-яких умов не має значення

19 березня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Приватного підприємства «Сігма» на постанову Дніпропетровського окружного адміністративного суду від 02 червня 2017 року й ухвалу Дніпропетровського апеляційного адміністративного суду від 16 листопада 2017 року у справі № 804/2577/17 (провадження № К/9901/11267/18) за позовом Приватного підприємства «Сігма» до Головного управління ДФС у Дніпропетровській області про скасування податкових повідомлень-рішень.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Контролюючий орган провів перевірку платника податків, за результатами якої було встановлено порушення платником податків термінів сплати узгодженого грошового зобов'язання щодо орендної плати з юридичних осіб. Платник податків не погодився з установленними порушеннями та вказав, що здійснення платежів з орендної плати за землю підтверджується платіжними дорученнями, а тому штрафні санкції за несвоєчасну оплату податкового зобов'язання нараховано безпідставно.

Дніпропетровський окружний адміністративний суд постановою, залишеною без змін ухвалою Дніпропетровського апеляційного адміністративного суду, відмовив у задоволенні позову. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що платник податків, сплачуючи орендну плату щомісячно, частково погашав суму боргу, і, як наслідок, не сплачував задеклароване зобов'язання поточного місяця в повному обсязі.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Пунктом 87.9 статті 87 Податкового кодексу України визначено обов'язок податкового органу на зарахування всіх платежів на погашення податкового боргу згідно з черговістю його виникнення незалежно від напрямку сплати, визначеного платником податків. Визначальним при застосуванні приписів цієї статті є наявність податкового боргу. Зміст графи «призначення платежу» у платіжних дорученнях за будь-яких умов не має значення.

Сплачені грошові кошти, зазначені в платіжних дорученнях з призначенням платежу «орендна плата за землю», були зараховані в погашення податкового боргу з того виду платежу, які наведені у відповідних платіжних дорученнях за призначенням, але з дотриманням норм чинного законодавства відповідно до черговості погашення податкового боргу. Такі платежі не можуть бути направлені на погашення іншого податкового зобов'язання, крім податкового зобов'язання з орендної плати за землю. Отже, підприємство, сплачуючи орендну плату щомісячно, частково погашало суму боргу, і, як наслідок, не сплачувало задеклароване зобов'язання поточного місяця в повному обсязі.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 19 березня 2021 року у справі № 804/2577/17 можна ознайомитися за посиланням –<https://reyestr.court.gov.ua/Review/95653846>.

1.6. Про врахування у складі податкових витрат на проведення маркетингових послуг

Головною умовою для врахування у складі податкових витрат на проведення маркетингових послуг є їх документальне підтвердження та зв'язок таких витрат із господарською діяльністю платника податку

25 березня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Товариства з обмеженою відповідальністю «Компанія Орфей» на постанову Львівського окружного адміністративного суду від 27 листопада 2017 року та постанову Львівського апеляційного адміністративного суду від 13 березня 2018 року у справі № 813/2781/17 (провадження № К/9901/48127/18) за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Компанія Орфей» до Головного управління ДФС у Львівській області про визнання протиправними та скасування податкових повідомлень-рішень.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Контролюючий орган провів перевірку платника податків, за результатами якої було встановлено заниження товариством податку на прибуток у зв'язку з формуванням витрат за результатами господарських операцій з фізичними особами-підприємцями щодо надання маркетингових послуг. Платник податків не погодився з установленними порушеннями та вказав, що витрати, здійснені на оплату таких послуг є економічно обґрунтованими, безпосередньо впливали на результати господарської діяльності, а також підтверджені необхідними первинними документами.

Львівський окружний адміністративний суд постановою, залишеною без змін постановою Львівського апеляційного адміністративного суду, відмовив у задоволенні позову. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що формально складені первинні документи не можуть слугувати належною підставою для формування даних податкового обліку, оскільки реальність операцій з поставки маркетингових

послуг позивачу та зв'язок цих послуг з господарською діяльністю позивача документально не підтверджено.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Для здійснення маркетингової діяльності підприємство має проводити комплексні дослідження ринку, здійснювати аналіз ринку, сегментувати ринок, позиціонувати товар, розробляти маркетинг-мікс (маркетинговий комплекс) тощо.

Головною умовою для врахування у складі податкових витрат на проведення маркетингових послуг є їх документальне підтвердження та зв'язок таких витрат із господарською діяльністю платника податку. Підтвердженням зв'язку витрат на маркетингові послуги з господарською діяльністю суб'єкта господарювання можуть бути наказ по підприємству на необхідність проведення таких маркетингових досліджень, час проведення, територію, межі тощо, договір на проведення маркетингових досліджень, із зазначенням виду маркетингових досліджень, мету їх проведення тощо. У підтвердження фактичного отримання маркетингових послуг можуть бути надані акт приймання-передачі послуг або інший документ, що підтверджує фактичне надання таких послуг, звіт про проведення маркетингових досліджень, у якому мають бути викладені результати таких досліджень і надані рекомендації замовнику.

У звіті про проведення маркетингових досліджень має міститися інформація, зокрема, про аналіз конкуренції між найбільшими виробниками на оптовому та роздрібному ринках продажу і оцінку рівня конкуренції, основні тенденції розвитку ринку, динаміку зміни цін, асортимент продукції (товару), політику ціноутворення, аналіз імпорту й експорту продукції (товарів) та їх вплив на ринок, потенційних споживачів і кількісні показники (місткість ринку) планованого продажу, прогнозний план продажу, оцінку ризиків, фінансовий план, аналіз ефективності проекту, прогнозний рівень рентабельності, термін окупності проекту, висновки та рекомендації за результатами проведеного дослідження.

Таким чином, лише при дотриманні зазначених умов платники податку мають право віднести витрати на маркетингові послуги до складу витрат.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 25 березня 2021 року у справі № 813/2781/17 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95815498>.

1.7. Про ознаки контрольованої операції з експортної реалізації сільськогосподарської продукції платником фіксованого сільськогосподарського податку

Господарські операції сільськогосподарського товаровиробника, який є платником фіксованого сільськогосподарського податку, із реалізації сільськогосподарської продукції на експорт не визнаються контрольованими для цілей оподаткування податком на прибуток згідно зі статтею 39 Податкового кодексу України

31 березня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Агропромислового виробничого приватного підприємства «Украгротехнологія» на постанову Кіровоградського окружного адміністративного суду від 15 грудня 2015 року й ухвалу Дніпропетровського апеляційного адміністративного суду від 29 березня 2016 року у справі № П/811/3371/15 (провадження № К/9901/25517/18) за позовом Агропромислового виробничого приватного підприємства «Украгротехнологія» до Світловодської об'єднаної державної податкової інспекції Головного управління ДФС у Кіровоградській області про скасування податкового повідомлення-рішення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Агропромислове виробниче приватне підприємство «Украгротехнологія» у 2014 році було платником фіксованого сільськогосподарського податку, який не сплачував податок на прибуток підприємств, а з 2015 року – платником єдиного податку четвертої групи, відповідно, звільненим від обов'язку нарахування, сплати та подання податкової звітності, зокрема з податку на прибуток підприємств. Контролюючий орган провів перевірку платника податків, за результатами якої було встановлено порушення щодо несвоєчасного подання звіту про контрольовані операції за 2014 рік і, як наслідок, прийняв податкове повідомлення-рішення, яким були застосовані штрафні санкції. Платник податків не погодився з установленними порушеннями та зазначив, що операції між ним і компанією-нерезидентом не мають ознак контрольованих, перелік яких наведено у підпункті 39.2.1 пункту 39.2 статті 39 Податкового кодексу України, що виключає обов'язок звітувати перед контролюючим органом про ці операції в порядку підпункту 39.4.2 пункту 39.4 статті 39 Податкового кодексу України та негативні наслідки в разі неподання (несвоєчасного подання) звіту.

Кіровоградський окружний адміністративний суд постановою, залишеною без змін ухвалою Дніпропетровського апеляційного адміністративного суду, відмовив у задоволенні адміністративного позову. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку про наявність підстав для подання платником податків звіту про контрольовані операції за 2014 рік, оскільки на час укладення зовнішньоекономічних контрактів між платником податків та компанією-нерезидентом, а також здійснення поставок за ними при дотриманні вартісного критерію Швейцарська Конфедерація була включена до Переліку держав (територій),

які відповідають критеріям, установленим підпунктом 39.2.1.2 підпункту 39.2.1 пункту 39.2 статті 39 Податкового кодексу України

Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу, скасував рішення судів попередніх інстанцій і ухвалив нове, яким задовольнив адміністративний позов.

ОЦІНКА СУДУ

Ураховуючи мету та принципи трансфертного ціноутворення, у розумінні положень статті 39 Податкового кодексу України визнання господарських операцій контрольованими здійснюється, зокрема, для цілей нарахування податку на прибуток підприємств, якщо вони впливають (можуть впливати) на об'єкт оподаткування податком на прибуток підприємств платника податків.

Згідно з пунктом 307.1 статті 307 цього Кодексу в редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин у 2014 році, платники фіксованого сільськогосподарського податку не є платниками податку на прибуток підприємств.

Зміст наведених положень у їх системному зв'язку свідчить про те, що господарські операції сільськогосподарського товаровиробника, який є платником фіксованого сільськогосподарського податку, із реалізації сільськогосподарської продукції на експорт не впливають на об'єкт оподаткування податком на прибуток підприємств. Цей суб'єкт звільнений від обов'язку нарахування та сплати цього податку. Як наслідок, зазначені операції не визнаються контрольованими для цілей оподаткування податком на прибуток згідно зі статтею 39 Податкового кодексу України. Тому в такого платника відсутній обов'язок подавати звіт про контрольовані операції за звітний період, у якому останній був платником фіксованого сільськогосподарського податку.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 31 березня 2021 року у справі № П/811/3371/15 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95945862>.

2. Митна справа

2.1. Про коригування митної вартості товарів під час спрацювання профілів ризиків і наявності інформації про оформлення в митному відношенні ідентичних і подібних товарів іншими особами

Спрацювання профілів ризиків автоматизованої системи аналізу та управління ризиками й наявність інформації про те, що ідентичні та подібні товари було оформлено в митному відношенні іншими особами за вищою митною вартістю, якщо відсутні інші законні підстави для витребування додаткових документів, не може бути самостійною підставою для такого витребування та відмови в прийнятті заявленої декларантом митної вартості товарів за ціною контракту

12 березня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Київської міської митниці ДФС на постанову Окружного адміністративного суду міста Києва від 27 липня 2017 року й ухвалу Київського апеляційного адміністративного суду від 15 листопада 2017 року у справі № 826/16699/16 (провадження № К/9901/43831/18) за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «ТЛ ГРУП» до Київської міської митниці ДФС про визнання протиправним і скасування рішення про коригування митної вартості товарів.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Митний орган прийняв рішення про коригування митної вартості товару у зв'язку з неможливістю її визначення за ціною договору щодо товарів, які імпортуються, з огляду на неповні відомості про вартість операції. Митний орган послався на відсутність додатку до контракту на партію товару як підставу вважати те, що декларант подав неповні відомості стосовно митної вартості товару. Підставами для коригування митної вартості товарів стали: відсутність поданого декларантом додатку на кожен партію товару (вантажу), неможливість встановити вартість поставки партії, відсутність зазначення в інвойсі та контракті реквізитів про розрахункові рахунки продавця та покупця. Платник податків не погодився з висновками митного органу, оскільки на партію товару, яка поставлялася за контрактом, було складено інвойс, який є його невіддільною частиною.

Окружний адміністративний суд міста Києва постановою, залишеною без змін ухвалою Київського апеляційного адміністративного суду, задовольнив позов. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що під час митного оформлення товару було подано всі необхідні документи, що ідентифікують оцінюваний товар, не містять жодних розбіжностей щодо даних, які підлягають обчисленню при визначенні митної вартості, що свідчить про відсутність підстав для коригування митної вартості товару.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Спрацювання профілів ризиків автоматизованої системи аналізу та управління ризиками й наявність інформації про те, що ідентичні та подібні товари було оформлено в митному відношенні іншими особами за вищою митною вартістю, якщо відсутні інші законні підстави для витребування додаткових документів, не може бути самостійною підставою для такого витребування та відмови в прийнятті заявленої декларантом митної вартості товарів за ціною контракту.

З огляду на специфіку діяльності виробника відправлення товару з використання саме порту Литви-Клайпеда є більш економічно вигідним, оскільки в Литву виробником налагоджені оптові поставки товару. Тому сторонами був обраний такий маршрут транспортування. Виходячи з умов контракту, відправку товару міг здійснювати продавець із власного складу або його партнери та постачальники

з їхніх складів. Тобто продавець як особа, що взяла на себе зобов'язання здійснити доставку товару покупцю, міг самостійно визначати маршрут і спосіб доставки.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 12 березня 2021 року у справі № 808/3837/16 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95493233>.

III. Справи, розглянуті судовою палатою з розгляду справ щодо захисту соціальних прав

1.1. Судові рішення, прийняті судовою палатою з розгляду справ щодо захисту соціальних прав

1.1.1. Про право на розміщення зовнішньої реклами у м. Києві відповідно до принципу мовчазної згоди

Київська міська державна адміністрація (КМДА) є належним дозвільним органом у розумінні статті 4 Закону України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» під час надання дозволу на розміщення зовнішньої реклами у м. Києві і не має права делегувати свої повноваження, визначені законом, іншим органам. Неприйняття рішення про відмову в наданні дозволу належним дозвільним органом (КМДА) свідчить про протиправну його бездіяльність. Водночас сама лише бездіяльність (неприйняття рішення у встановлений строк) не є достатньою підставою для застосування принципу мовчазної згоди

17 березня 2021 року Верховний Суд у складі судової палати з розгляду справ щодо захисту соціальних прав Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Товариства з обмеженою відповідальністю «Рекламне агентство «КРАШ» (далі – ТОВ, позивач) на постанову Київського апеляційного адміністративного суду від 7 серпня 2018 року у справі № 826/9746/17 (провадження № К/9901/63276/18) за його ж позовом до Виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) (далі – відповідач, КМДА), третя особа – Департамент містобудування та архітектури КМДА (далі - Департамент) про зобов'язання ухвалити рішення (розпорядження) про надання дозволів на розміщення зовнішньої реклами відповідно до принципу мовчазної згоди згідно із поданими заявами.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Суть спору полягала у тому, що позивач вважає, що набув право на розміщення зовнішньої реклами відповідно до принципу мовчазної згоди згідно із поданими заявами про надання дозволів на розміщення зовнішньої реклами (рекламні засоби у кількості 27 штук згідно переліку), оскільки КМДА не ухвалювала рішення про відмову у видачі таких дозволів, натомість він отримав листи від 06.02.2017 № 066-1953 та № 055-1963 (листи № 066-1953 та № 055-1963), підписані заступником директора Департаменту КМДА про відмову у наданні

пріоритету та наказ № 26 від 19 січня 2017 року «Про відмову у встановленні строку дії пріоритетів» (далі – наказ № 26), підписаний директором зазначеного департаменту.

Верховний Суд касаційну скаргу залишив без задоволення, а постанову Київського апеляційного адміністративного суду від 7 серпня 2018 року – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Колегія суддів судової палати при розгляді справи, вирішувала два ключових правових питання.

Щодо питання про те, хто є належним дозвільним органом під час надання дозволу на розміщення зовнішньої реклами у м. Києві, то судова палата дійшла висновку, що дозволу на розміщення зовнішньої реклами у місті Києві надає КМДА і саме вона є належним дозвільним органом у розумінні статті 4 Закону України від 6 вересня 2005 року № 2806-IV «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності». КМДА не має права делегувати свої повноваження, визначені законом, іншим органам. Рішення про надання дозволу або відмову у його наданні повинна ухвалювати саме КМДА.

Також Верховний Суд звернув увагу, що термінологія Порядку розміщення реклами в м. Києві, затвердженим рішенням Київської міської ради від 22 вересня 2011 року № 37/6253 (далі – Порядок), відрізняється від термінології Типових правил розміщення зовнішньої реклами, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2003 року № 2067 (далі – Типові правила). Департамент, хоч його у Порядку і названо «дозвільним органом», за своїми функціями є «робочим органом», про який йдеться у пункті 5 Типових правил. Створення такого «робочого органу» та покладення на нього відповідних функцій узгоджується з пунктами 5– 6 Типових правил. При цьому ухвалення рішення про надання дозволу чи відмову у цьому залишається компетенцією КМДА.

Відтак, листи № 066-1953 та № 055-1963 та наказ № 26 не можуть вважатися рішеннями про надання чи відмову в наданні дозволу на розміщення реклами.

Щодо питання про те, за яких умов унаслідок застосування принципу мовчазної згоди у суб'єкта господарювання виникає право на здійснення дозвільної господарської діяльності, то колегія суддів виходила з того, що видачі дозволу передуює певна процедура, складовою якої є встановлення пріоритету. Ухвалення рішення про видачу дозволу без попереднього рішення про встановлення пріоритету не допускається.

Суд врахував, що рішення про надання дозволу дозвільним органом (КМДА) ухвалюється лише у разі, якщо заявнику було попередньо встановлено пріоритет. Пропозиції та проект відповідного розпорядження подається Департаментом до КМДА, за умови відповідності поданих заявником документів вимогам законодавства та відсутності рішень про відмову у встановленні пріоритету місця розташування. Саме Департамент, як робочий орган, що вивчає усі документи та готує проект рішення, формує попередню позицію КМДА.

Верховний Суд зауважив, що відмова у встановленні пріоритету є підставою для відмови у наданні дозволу КМДА, однак відповідне рішення повинен

ухвалювати саме дозвільний орган. Рішення робочого органу, який є лише допоміжним, не може прирівнюватися до рішення дозвільного органу, повноваження якого визначено законом. Неприйняття рішення про відмову у наданні дозволу належним дозвільним органом (КМДА) свідчить про протиправну його бездіяльність. Водночас сама лише бездіяльність (не прийняття рішення у встановлений строк) не є достатньою підставою для застосування принципу мовчазної згоди.

Судова палата також зазначила, що Департамент, як робочий орган, ухвалив рішення про відмову у встановленні строку дії пріоритетів на заявлені позивачем місця у зв'язку з невідповідністю поданих документів вимогам законодавства у сфері розміщення реклами, оформлене наказом № 26, який у цій справі не оспорювався і, відповідно, його правомірність суди не перевіряли. Зважаючи на те, що підстави відмови у встановленні пріоритету залишилися не спростованими, суд мав підстави вважати, що подані документи не відповідали вимогам законодавства. Тому у позивача не виникло право на здійснення господарської діяльності із розміщення зовнішньої реклами внаслідок застосування принципу мовчазної згоди, а отже й не було підстав для задоволення позову.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 17 березня 2021 року у справі № 826/9746/17 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95616086>

1.1.2. Про застосування строку звернення до суду у соціальних спорах, що виникають з органами Пенсійного фонду України

Для визначення початку перебігу строку для звернення до суду необхідно встановити час, коли позивач дізнався або повинен був дізнатись про порушення своїх прав, свобод та інтересів. Позивачеві недостатньо лише послатись на необізнаність про порушення його прав, свобод та інтересів; при зверненні до суду він повинен довести той факт, що не міг дізнатися про порушення свого права й саме із цієї причини не звернувся за його захистом до суду протягом шести місяців від дати порушення його прав, свобод чи інтересів чи в інший визначений законом строк звернення до суду. Водночас триваюча пасивна поведінка такої особи не свідчить про дотримання нею строку звернення до суду з урахуванням наявної в такої особи можливості знати про стан своїх прав, свобод та інтересів.

Пенсія є щомісячним періодичним платежем, а тому в будь-якому разі її розмір відомий особі, яка її отримує щомісячно. Отже, отримання пенсіонером листа від територіального органу Пенсійного фонду України у відповідь на його заяву не змінює моменту, з якого така особа повинна була дізнатися про порушення своїх прав, а свідчить лише про час, коли вона почала вчиняти дії щодо реалізації свого права, і ця дата не пов'язується з початком перебігу строку звернення до суду, якщо така особа без зволікань та протягом розумного строку не вчиняла активних дій щодо отримання інформації про правильність / помилковість нарахування розміру пенсії, своєчасність / несвоєчасність її перерахунку тощо.

31 березня 2021 року Верховний Суд у складі судової палати з розгляду справ щодо захисту соціальних прав Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу особи на ухвалу Житомирського окружного адміністративного суду від 28 січня 2020 року та постанову Сьомого апеляційного адміністративного суду від 21 травня 2020 року у справі № 240/12017/19 (провадження №К/9901/15971/20) за її ж позовом до Головного управління Пенсійного фонду України в Житомирській області (далі – ГУ ПФУ, відповідач) про визнання протиправними дій щодо відмови у проведенні перерахунку та виплати заборгованості з державної пенсії та додаткової пенсії за шкоду, заподіяну здоров'ю.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

ОСОБА_1 звернувся до відповідача із заявою про перерахунок пенсії за період з 01.01.2014 по 02.08.2014 відповідно до статей 50, 54 Закону України від 28.02.1991 № 796-ХІІ «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» (далі – Закон № 796-ХІІ), за результатами розгляду якої, листом від 08.11.2019 № О-4860 позивача повідомлено про відсутність підстав для перерахунку його пенсії за період з 01.01.2014 по 02.08.2014.

Не погоджуючись із зазначеною вище відмовою, ОСОБА_1 звернувся до суду з цим позовом.

Житомирський окружний адміністративний суд ухвалою від 28 січня 2020 року, залишеною без змін постановою Сьомого апеляційного адміністративного суду від 21 травня 2020 року, залишив без розгляду позовну заяву у зв'язку з тим, що позивач пропустив строк звернення до адміністративного суду і не заявив клопотання про його поновлення. Суди відхилили доводи позивача про те, що про факт нездійснення перерахунку його пенсії він дізнався з листа відповідача від 8 листопада 2019 року, оскільки такий факт не змінює моменту, з якого він повинен був дізнатись про порушення своїх прав, а зазначена позивачем дата свідчить лише про час, коли він почав вчиняти дії щодо реалізації свого права і ця дата не пов'язується з початком перебігу строку звернення до суду.

Верховний Суд касаційну скаргу залишив без задоволення, а ухвалу Житомирського окружного адміністративного суду від 28 січня 2020 року та постанову Сьомого апеляційного адміністративного суду від 21 травня 2020 року – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Щодо застосування строку звернення до суду, передбаченого статтею 122 КАС України у спрах цієї категорії, Верховний Суд дійшов такого висновку:

Для визначення початку перебігу строку для звернення до суду необхідно встановити час, коли позивач дізнався або повинен був дізнатись про порушення своїх прав, свобод та інтересів. Позивачу недостатньо лише послатись на необізнаність про порушення його прав, свобод та інтересів; при зверненні до суду він повинен довести той факт, що він не міг дізнатися про порушення свого права й саме із цієї причини не звернувся за його захистом до суду протягом шести місяців

від дати порушення його прав, свобод чи інтересів чи в інший визначений законом строк звернення до суду. В той же час, триваюча пасивна поведінка такої особи не свідчить про дотримання такою особою строку звернення до суду з урахуванням наявної у неї можливості знати про стан своїх прав, свобод та інтересів.

При вирішенні питання щодо дотримання строку звернення до адміністративного суду необхідно чітко диференціювати поняття «дізнався» та «повинен був дізнатись».

Поняття «повинен був дізнатися» необхідно розуміти як неможливість незнання, високу вірогідність, можливість дізнатися про порушення своїх прав. Зокрема, особа має можливість дізнатися про порушення своїх прав, якщо їй відомо про обставини прийняття рішення чи вчинення дій і у неї відсутні перешкоди для того, щоб дізнатися про те, яке рішення прийняте або які дії вчинені (постанова Верховного Суду від 21.02.2020 № 340/1019/19).

Судова палата з розгляду справ щодо захисту соціальних прав наголошує на тому, що пенсія є щомісячним періодичним платежем, а тому в будь-якому разі її розмір відомий особі, яка її отримує щомісячно. Відтак, отримання пенсіонером листа від територіального органу Пенсійного фонду України у відповідь на його заяву не змінює момент, з якого така особа повинна була дізнатись про порушення своїх прав, а свідчить лише про час, коли вона почала вчиняти дії щодо реалізації свого права і ця дата не пов'язується з початком перебігу строку звернення до суду у разі якщо така особа без зволікань та протягом розумного строку не вчиняла активних дій щодо отримання інформації про правильність / помилковість нарахування розміру пенсії, своєчасність / несвоєчасність її перерахунку, тощо.

Отже, з дня отримання пенсійної виплати особою, якій призначена пенсія вона вважається такою, що повинна була дізнатися про порушення своїх прав, свобод чи законних інтересів. Винятком з цього правила є випадок, коли така особа без зайвих зволікань, в розумний строк після отримання пенсійної виплати, демонструючи свою необізнаність щодо видів та розміру складових призначеної (перерахованої) їй пенсії звернулася до пенсійного органу із заявою про надання їй відповідної інформації. В такому випадку особа вважається такою, що дізналась про порушення її прав при отриманні від пенсійного органу відповіді на подану нею заяву.

Судова палата з розгляду справ щодо захисту соціальних прав погоджується із висновками судів попередніх інстанцій про те, що отримання позивачем листа відповідача від 08.11.2019 у відповідь на його заяву не змінює момент, з якого позивач повинен був дізнатись про порушення своїх прав, а свідчить лише про час, коли позивач почав вчиняти дії щодо реалізації свого права і ця дата не пов'язується з початком перебігу строку звернення до суду в даному випадку, оскільки такі дії позивач почав вчиняти більш ніж через 5 років після отримання пенсії за серпень 2014 року.

За таких обставин колегія суддів погоджується із висновками судів попередніх інстанцій про те, що позивач пропустив строк звернення до суду з цим

позовом, не навівши при цьому поважних та об'єктивних причин пропуску вказаного строку.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 31 березня 2021 року у справі № 240/12017/19 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95946021>

1.1.3. Про одночасне застосування до суб'єкта господарювання штрафних санкцій та внесення припису про усунення виявлених порушень щодо недодержання мінімальних гарантій в оплаті праці

Індикація заробітної плати є мінімальною державною гарантією в оплаті праці, за недотримання якої юридичні та фізичні особи – підприємці, які використовують найману працю, несуть відповідальність у вигляді штрафу.

Притягнення суб'єкта господарювання та його посадових осіб до відповідальності за використання праці неоформлених працівників, несвоєчасну та не в повному обсязі виплату заробітної плати, недодержання мінімальних гарантій в оплаті праці вживаються одночасно із внесенням припису про усунення виявлених порушень у ході інспекційного відвідування або невиїзного інспектування незалежно від факту їх усунення

31 березня 2021 року Верховний Суд у складі судової палати з розгляду справ щодо захисту соціальних прав Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу заступника прокурора Донецької області на рішення Донецького окружного адміністративного суду від 26 лютого 2018 року та постанову Донецького апеляційного адміністративного суду від 17 липня 2018 року у справі № 805/430/18-а (провадження № К/9901/58687/18) за позовом Публічного акціонерного товариства "Краматорський завод металевих конструкцій" (далі – Товариство, позивач) до Головного управління Держпраці у Донецькій області (далі – ГУ Держпраці, відповідач) про скасування постанови про накладення штрафу.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

На підставі наказу та направлення на перевірку посадовими особами Держпраці України з 8 грудня 2017 року по 21 грудня 2017 року проведена позапланова перевірка додержання суб'єктом господарювання законодавства про працю та загальнообов'язкове державне соціальне страхування ПАТ "Краматорський завод металевих конструкцій", за результатами якої складено акт перевірки

Під час перевірки було виявлено, що в порушення частини шостої статті 95 КЗпП України, статті 33 Закону України "Про оплату праці", статті 2 Закону України "Про індексацію грошових доходів населення", ПАТ "Краматорський завод металевих конструкцій" не нарахована індексація з червня по листопад 2017 року 234 працівникам від 21 грудня 2017 року.

На підставі акта перевірки Головним управлінням Держпраці у Донецькій області винесено припис від 29 грудня 2017 року, в якому позивачу приписано: усунути порушення, нарахувати та виплатити індексацію заробітної плати з червня по листопад 2017 року працівникам підприємства. У строк до 29 січня 2018 року письмово інформувати про виконання вимог припису державного інспектора праці.

5 січня 2018 року ПАТ "Краматорський завод металевих конструкцій" направлена до Головного управління Держпраці у Донецькій області інформація про виконання припису – виплату індексації заробітної плати 28 грудня 2017 року.

Водночас у зв'язку з виявленими в ході інспекційного відвідування порушеннями вимог законодавства про працю, першим заступником начальника Головного управління Держпраці у Донецькій області 10 січня 2018 року прийнято постанову про накладення штрафу уповноваженими посадовими особами на підставі абзацу 4 частини другої статті 265 КЗпП України.

Предметом даної справи є законність постанови ГУ Держпраці у Донецькій області від 10 січня 2018 року про накладення на ПАТ "Краматорський завод металевих конструкцій" штрафу, яку позивач просить скасувати.

Верховний Суд касаційну скаргу задовольнив, а рішення Донецького окружного адміністративного суду від 26 лютого 2018 року та постанову Донецького апеляційного адміністративного суду від 17 липня 2018 року скасував та прийняв нову постанову, якою у задоволенні позову Товариства відмовив.

ОЦІНКА СУДУ

Колегія суддів звернула увагу, що з аналізу частини четвертої-п'ятої статті 2 Закону № 877-V вбачається, що органи Державної служби України з питань праці при проведенні заходів державного нагляду (контролю) керуються цим Законом з урахуванням особливостей, визначених законами у відповідних сферах та міжнародними договорами. Спеціальним законом, який відповідно до частини четвертої статті 2 Закону № 877-V повинен враховуватися органами Державної служби України з питань праці при проведенні заходів державного нагляду (контролю), є КЗпП України, зокрема, Глава XVIII "Нагляд і контроль за додержанням законодавства про працю".

Також, до спірних правовідносин підлягають застосуванню норми постанови Кабінету Міністрів України від 26 квітня 2017 року № 295 "Деякі питання реалізації статті 259 Кодексу законів про працю України та статті 34 Закону України "Про місцеве самоврядування України" (далі – Постанова № 295), як такі, що були чинними на момент їх виникнення.

Водночас, норми частини одинадцятої статті 7 Закону № 877-V відсутні у переліку норм, наведеному у частині п'ятій статті 2 Закону, дотримання яких для відповідача є обов'язковим, а тому до спірних відносин у цій справі норми частини одинадцятої статті 7 вказаного Закону не застосовуються.

На підставі системного аналізу положень чинного законодавства Верховний Суд підсумовує, що інспекційне відвідування є формою державного нагляду за додержанням законодавства про працю, яке відноситься до повноважень

відповідача та яке проводиться на підставі наказу та направлення. За результатами інспекційного відвідування складається акт і в разі виявлення порушень - виноситься припис. Якщо під час інспекційного відвідування встановлено факти несвоєчасної та не у повному обсязі виплату заробітної плати, недодержання мінімальних гарантій в оплаті праці, то вживаються заходи щодо притягнення об'єкта відвідування до відповідальності незалежно від усунення виявлених порушень.

Суди попередніх інстанцій, розглядаючи справу, виходили з того, що індексація є складовою частиною заробітної плати, додатковою заробітною платою, але не є мінімальною гарантією в оплаті праці, відповідальність за яку передбачена абзацом 4 частини другої статті 265 КЗпП України

Судова палата з розгляду справ щодо захисту соціальних прав вважає помилковими висновки судів попередніх інстанцій та виходить з того, що індексація заробітної плати є мінімальною державною гарантією в оплаті праці, за недотримання якої юридичні та фізичні особи-підприємці, які використовують найману працю, несуть відповідальність у вигляді штрафу у десятикратному розмірі мінімальної заробітної плати, встановленої законом на момент виявлення порушення, за кожного працівника, щодо якого скоєно порушення (абзац 4 частини другої статті 265 КЗпП України). Таким чином, Верховний Суд дійшов висновку, що у період до 14 травня 2019 року (день прийняття постанови Шостого апеляційного адміністративного суду у справі № 826/8917/17, якою визнано нечинною Постанову № 295) пункт 29 Порядку № 265 підлягав застосуванню, якщо під час інспекційного відвідування встановлено триваючі на момент початку такої перевірки факти несвоєчасної та не у повному обсязі виплати заробітної плати, недодержання мінімальних гарантій в оплаті праці, а тому заходи до притягнення об'єкта відвідування та його посадових осіб до відповідальності підлягали вжиттю одночасно із внесенням припису незалежно від факту усунення виявлених порушень у ході інспекційного відвідування або невіїзного інспектування.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 31 березня 2021 року у справі № 805/430/18-а можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96015811>

1.2. Справи, розглянуті колегіями суддів судової палати з розгляду справ щодо захисту соціальних прав

1.2.1. Про обов'язковість заповнення даних містобудівних умов та обмежень

У випадку надання містобудівних умов та обмежень як основної складової вихідних даних для проєктування об'єкта будівництва у них заповнюються обов'язкові до заповнення розділи містобудівних умов та обмежень, а певні дані (інформація) зазначаються в разі їх наявності.

Відсутність зазначення в містобудівних умовах та обмеженнях будь-яких обов'язкових до заповнення даних (встановлених пунктами 3.3, 3.4 Порядку

надання містобудівних умов та обмежень забудови земельної ділянки, їх склад та зміст, затвердженого наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 07 липня 2011 року № 109) є самостійною та достатньою підставою для скасування таких містобудівних умов та обмежень

25 березня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів судової палати з розгляду справ щодо захисту соціальних прав Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 на рішення Закарпатського окружного адміністративного суду від 14.11.2018 та постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 18.02.2019 у справі № 807/825/17 (провадження № К/9901/7678/19) за позовом ОСОБА_1 до Державної архітектурно-будівельної інспекції України в особі Управління Державної архітектурної інспекції у Закарпатській області (далі - Управління ДАБІ у Закарпатській області, ДАБІ, відповідно), треті особи, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні відповідача: ОСОБА_2, прокуратура Закарпатської області, про визнання протиправним та скасування рішення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

ОСОБА_1 звернувся до суду з позовом, в якому просила визнати незаконним та скасувати рішення головного інспектора будівельного нагляду відділу нагляду за діяльністю уповноважених органів з питань архітектури та містобудування Управління ДАБІ у Закарпатській області від 07.10.2016 про скасування містобудівних умов та обмеження забудови земельної ділянки від 20.07.2012 № 128 на об'єкт «Будівництво багатоквартирного житлового будинку в АДРЕСА_1».

Позовні вимоги обґрунтовано тим, що рішення, прийняте головним інспектором, є незаконним та таким, що порушує права забудовника, оскільки Порядок здійснення державного архітектурно-будівельного нагляду, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 19.08.2015 № 698 (далі - Порядок № 698), яким передбачено право скасовувати містобудівні умови та обмеження не може поширюватись на правовідносини, що існували або виникли до набрання ним чинності. Окрім цього, на думку позивача, на упередженість та незаконність рішення головного інспектора вказує також те, що він керувався Порядком № 109 в редакції зі змінами, що внесені пізніше ніж видані позивачу містобудівні умови та обмеження.

Закарпатський окружний адміністративний суд рішенням від 14.11.2018, залишеним без змін постановою Восьмого апеляційного адміністративного суду від 18.02.2019, відмовив у задоволенні позовних вимог.

Суди попередніх інстанцій виходили з того, що перевірка проведена у чіткій відповідності з вимогами Порядку № 698 та Закону України від 17.02.2011 № 3038-VI «Про регулювання містобудівної діяльності» (далі - Закон № 3038-VI), рішення головного інспектора будівельного нагляду відділу нагляду за діяльністю уповноважених органів з питань архітектури та містобудування Управління ДАБІ у Закарпатській області від 07.10.2016 про скасування містобудівних умов та

обмежень забудови земельної ділянки від 20.07.2012 №128 на об'єкт «Будівництво багатоквартирного житлового будинку в АДРЕСА_1» прийнято законно з чітким дотриманням вимог Порядку №109 та Закону № 3038-VI.

Верховний Суд касаційну скаргу залишив без задоволення, а рішення судів першої та апеляційної інстанцій без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Процедуру надання містобудівних умов та обмежень забудови земельної ділянки, їх склад та зміст на момент їх видання визначав Порядок № 109, який затверджений на виконання частини четвертої та дев'ятої статті 29 Закону № 3038-VI.

Містобудівні умови та обмеження видаються на підставі містобудівної документації (в даному випадку місцевого рівня) при зверненні зацікавленої особи до уповноваженого органу з поданням визначеної документації. При цьому, наявність або відсутність підстав для відмови у наданні містобудівних умов та обмежень, перелік яких є вичерпним, встановлюється на стадії їх надання або у подальшому під час здійснення державно-будівельного або судового контролю.

Скасування ж рішень об'єктів нагляду з підстав їх незаконності, є крайнім заходом державного архітектурно-будівельного контролю та нагляду, належить до повноважень головних інспекторів будівельного нагляду ДАБІ України, до того ж, наявність таких порушень встановлюється за результатами проведення перевірок у визначеному законом порядку, яка як з'ясовано судами під час розгляду цієї справи, проводилась з дотриманням вимог Закону № 3038-VI та Порядку № 698.

Відповідно до пункту 1.2. Порядку №109 містобудівні умови та обмеження забудови земельної ділянки (далі – містобудівні умови та обмеження) - це документ, що містить відомості щодо поверховості та щільності забудови земельної ділянки, відступів будинків і споруд від червоних ліній, меж земельної ділянки, її благоустрою та озеленення, інші вимоги до об'єктів будівництва, встановлені законодавством та містобудівною документацією.

Пунктом 2.1 Порядку №109 визначено, що містобудівні умови та обмеження надаються відповідними спеціально уповноваженими органами містобудування та архітектури на безоплатній основі у порядку, встановленому Законом України «Про регулювання містобудівної діяльності».

Склад та зміст містобудівних умов та обмежень регламентовано розділом III Порядку № 109, пунктом 3.1 якого визначено, що містобудівні умови та обмеження складаються з текстової та графічної частин.

Згідно із пунктом 3.2 Порядку №109 текстова частина містобудівних умов та обмежень містить розділи: «Загальні дані»; «Містобудівні умови та обмеження забудови земельної ділянки».

Колегія суддів зазначила, що згідно із формою містобудівних умов та обмежень, яка наведена у додатку до Порядку № 109, містобудівні умови та обмеження забудови земельної ділянки містять певні примітки, в яких випадках зазначається ті чи інші дані, виокремлені дужками, зокрема, за наявності, в залежності від виду забудови.

Колегія суддів Верховного Суду дійшла висновку, що у випадку надання містобудівних умов та обмежень як основної складової вихідних даних для проектування об'єкта будівництва у них заповнюються обов'язкові до заповнення розділи містобудівних умов та обмежень, а певні дані (інформація) зазначаються у разі їх наявності.

Отже, на думку колегії суддів, відсутність зазначення в містобудівних умовах та обмеженнях будь-яких зі встановлених пунктами 3.3, 3.4 Порядку №109 даних є самостійною та достатньою підставою для скасування таких містобудівних умов та обмежень.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 25 березня 2021 року у справі № 807/825/17 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95780619>

1.2.2. Про дискреційні повноваження інспекторів праці щодо проведення перевірок роботодавців

Контрольні повноваження здійснюються інспекторами праці у формі проведення інспекційних відвідувань та невиїзних інспектувань, профілактичні відвідування у формі інформаційно-роз'яснювальної роботи не входять до цього переліку

25 березня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів судової палати з розгляду справ щодо захисту соціальних прав Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Управління Держпраці у Закарпатській області на рішення Закарпатського окружного адміністративного суду від 29.07.2019 та постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 29.10.2019 у справі № 260/768/19 (провадження № К/9901/33919/19) за позовом фізичної особи-підприємця ОСОБА_1 до Управління Держпраці у Закарпатській області про визнання протиправними та скасування постанови та припису

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Фізична особа-підприємець ОСОБА_1 звернулась до суду з позовом до Управління Держпраці у Закарпатській області (далі - відповідач), в якому просила визнати протиправними та скасувати постанову про накладення штрафу від 18.04.2019 № ЗК155/217/АВ/П/ПТ-ТД-ФС-72 та припис від 17.04.2019 № ЗК 155/217/АВ/П 2.

Позовна заява обґрунтована незгодою позивача з накладенням на неї штрафу на підставі статті 24 Кодексу законів про працю України .

Рішенням Закарпатського окружного адміністративного суду від 29.07.2019, залишеним без змін постановою Восьмого апеляційного адміністративного суду від 29.10.2019, позовні вимоги задоволено.

Суди попередніх інстанцій виходили з неправомірності призначення інспекційного відвідування на підставі доповідної записки начальника відділу Турянського Я.І., складеної за результатами проведення профілактичного відвідування позивача, зважаючи на те, що така підстава не передбачена

законодавством, зокрема пунктом 5 Порядку здійснення державного контролю за додержанням законодавства про працю, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26.04.2017 №295 (далі – Порядок №295), який визначає підстави для проведення інспекційного відвідування.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а рішення судів першої та апеляційної інстанцій без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Процедуру здійснення державного контролю за додержанням законодавства про працю юридичними особами (включаючи їх структурні та відокремлені підрозділи, які не є юридичними особами) та фізичними особами, які використовують найману працю (далі – об'єкт відвідування) регулює Порядок № 295. Відповідно до пункту 2 Порядку № 295 державний контроль за додержанням законодавства про працю здійснюється у формі проведення інспекційних відвідувань та невіізних інспектувань інспекторами праці: Держпраці та її територіальних органів; виконавчих органів міських рад міст обласного значення та сільських, селищних, міських рад об'єднаних територіальних громад (з питань своєчасної та у повному обсязі оплати праці, додержання мінімальних гарантій в оплаті праці, оформлення трудових відносин) (далі - виконавчі органи рад).

Згідно з пунктом 3 Порядку № 295 інспекторами праці є посадові особи Держпраці та її територіальних органів, виконавчих органів рад (далі – органи контролю), посадовими обов'язками яких передбачено повноваження щодо здійснення державного контролю за додержанням законодавства про працю (далі – контрольні повноваження).

Контрольні повноваження інспектора праці підтверджується службовим посвідченням встановленої Мінсоцполітики форми, що видається Держпраці.

Підстави для проведення інспекційного відвідування визначені пунктом 5 Порядку №295.

Як передбачено пунктами 19, 20, 27, 28, 29 цього ж Порядку, за результатами інспекційного відвідування або невіізного інспектування складаються акт і у разі виявлення порушень законодавства про працю – припис про їх усунення. Акт складається в останній день інспекційного відвідування або невіізного інспектування у двох примірниках, які підписуються інспектором праці, що його проводив, та керівником об'єкта відвідування або його уповноваженим представником. Один примірник акта залишається в об'єкта відвідування. У разі наявності порушень вимог законодавства про працю, зафіксованих актом інспекційного відвідування або актом невіізного інспектування, після розгляду зауважень об'єкта відвідування (у разі їх надходження) інспектор праці проводить аналіз матеріалів інспекційного відвідування або невіізного інспектування, за результатами якого вносить припис та/або вживає заходів до притягнення винної у допущенні порушень посадової особи до встановленої законом відповідальності.

Заходи до притягнення об'єкта відвідування та його посадових осіб до відповідальності за використання праці неоформлених працівників, несвоєчасну та

не у повному обсязі виплату заробітної плати, недодержання мінімальних гарантій в оплаті праці вживаються одночасно із внесенням припису незалежно від факту усунення виявлених порушень у ході інспекційного відвідування або невіїзного інспектування.

Колегія суддів звернула увагу на те, що Конвенція Міжнародної організації праці № 81 1947 року «Про інспекцію праці у промисловості й торгівлі», що ратифікована Законом України від 08.09.2004 №1985-IV визначає безумовне дискреційне повноваження інспектора самостійно приймати рішення щодо необхідності проведення інспектування того чи іншого роботодавця для того, щоб переконатися у тому, що правові норми суворо дотримуються.

Однак, такими повноваженнями інспектор наділений виключно в рамках здійснення державного контролю за додержанням законодавства про працю, який здійснюється у формі проведення інспекційних відвідувань та невіїзних інспектувань, за наявності підстав визначених законодавством. В свою чергу, пункт 5 Порядку № 295 визначає перелік підстав для здійснення державного контролю, який є вичерпним.

Відтак, суди попередніх інстанцій дійшли обґрунтованого висновку про те, що доповідна записка посадової особи органу контролю, яка слугувала підставою для призначення інспекційного відвідування позивача, не є належною підставою для призначення інспекційного відвідування згідно з пунктом 5 частини п'ятої Порядку № 295, оскільки ознаки порушення законодавства про працю виявлені органом контролю поза межами виконання ним контрольних повноважень. В силу положень пункту 2 Порядку № 295 контрольні повноваження здійснюються інспекторами праці у формі проведення інспекційних відвідувань та невіїзних інспектувань, профілактичні відвідування у формі інформаційно – роз'яснювальної роботи не входять до даного переліку.

Крім того, пунктом 33 Порядку № 295 визначено, що інспектор праці самостійно приймає рішення про необхідність відвідування роботодавця з метою інформування його та працівників про найбільш ефективні способи дотримання законодавства про працю, моніторингу стану його дотримання, у тому числі щодо оформлення трудових відносин. За змістом пункту 5 Порядку № 295 інспекційне відвідування або рішення інспектора праці про відвідування роботодавця, передбачене пунктом 33 цього Порядку, підлягає повідомній реєстрації Держпраці чи її територіальним органом до початку його проведення.

Разом з тим, відповідачем не надано доказів щодо проведення відвідування позивача з підстав визначених пунктом 33 Порядку № 295.

Зважаючи на викладене, інспекційне відвідування позивача здійснено відповідачем за відсутності передбачених законом підстав, що свідчить про його незаконність та відсутності правових наслідків за результатами проведення такого.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 25 березня 2021 року у справі № 260/768/19 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95780562>.

IV. Справи, розглянуті судовою палатою з розгляду справ щодо виборчого процесу та референдуму, а також захисту політичних прав громадян

1. Про скасування або визнання нечинним акта суб'єкта владних повноважень

У разі визнання акта протиправним суд повинен скасувати його, якщо він є актом індивідуальної дії, або визнати нечинним, якщо він є нормативно-правовим актом. Положення пункту 12.20 Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів, затвердженої наказом МВС України від 21 серпня 1998 року № 622, порушують гарантоване Конституцією України право громадян на вільне володіння, користування і розпорядження своїм майном, зокрема право власності позивача на зброю, яке може бути обмежене виключно на підставі закону, а не вказаної Інструкції як підзаконного нормативно-правового акта

02 березня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційні скарги Міністерства внутрішніх справ України, Національної поліції України, Міністерства юстиції України на постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 16 жовтня 2019 року у справі №640/1171/19 (провадження №К/9901/31437/19, №К/9901/32457/19, №К/9901/35656/19) за позовом ОСОБА_1 до Міністерства внутрішніх справ України, Національної поліції України, треті особи, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору: Кабінет Міністрів України, Міністерство юстиції України, про визнання протиправним і скасування частини нормативно-правового акта.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Рішенням Окружного адміністративного суду міста Києва від 25 квітня 2019 року у задоволенні позову відмовлено.

Шостий апеляційний адміністративний суд постановою від 16 жовтня 2019 року скасував зазначене рішення суду першої інстанції й ухвалив нове, яким визнав протиправним і скасував пункт 12.20 Інструкції №622.

Постанова суду апеляційної інстанції мотивована, серед іншого, тим, що згідно статей 41, 92 Конституції України особа може бути позбавлена права власності виключно на підставі і в порядку, що встановлені законом. Водночас, станом на 12 жовтня 2018 року (час анулювання дозволу позивача на зброю), а також на момент розгляду цієї справи в апеляційному суді, Верховна Рада України статус зброї, як об'єкту цивільних прав, законодавчо не визначила, а відповідний перелік об'єктів права власності передбачений виключно підзаконним нормативно-правовим актом, яким є Інструкція №622, затверджена наказом МВС України.

Верховний Суд задовольнив касаційні скарги частково, а рішення суду апеляційної інстанції змінив.. В решті постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 16 жовтня 2019 року залишив без змін.

ОЦІНКА СУДУ

З аналізу статей 41, 92 Конституції України випливає, що правовий режим власності визначається виключно законом і ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності. Отже, саме законом має бути встановлений особливий порядок діяльності суб'єктів, об'єктом права власності яких є, зокрема, вогнепальна мисливська гладкоствольна зброя, і тільки закон може встановлювати щодо цього об'єкта конкретні обмеження та покладати на відповідних суб'єктів (власників зброї) визначені обов'язки. Такий же висновок випливає з положень абзацу другої частини другої статті 178, частини другої статті 321 і частини першої статті 348 Цивільного кодексу України.

Вказані положення щодо обмеження права власності виключно на підставі закону є чіткими і не допускають неясного (двоякого) трактування. Водночас підзаконні нормативно-правові акти приймаються на основі і для виконання законів.

Так, Інструкція №622, пункт 12.20 якої оскаржується, не є законом, оскільки вона прийнята, як зазначено у її преамбулі в редакції станом на січень 2019 року: «Відповідно до Закону України "Про міліцію", постанови Кабінету Міністрів України від 12 жовтня 1992 року №576 "Про затвердження Положення про дозвільну систему", Положення про Міністерство внутрішніх справ України, затвердженого Указом Президента України від 6 квітня 2011 року №383, Постанови Верховної Ради України від 17 червня 1992 року "Про право власності на окремі види майна" із доповненнями до неї від 22 квітня 1993 року та 24 січня 1995 року, а також у зв'язку з прийняттям інших нормативних актів по лінії служби дозвільної системи». З викладеного висновується, що пунктом 12.20 Інструкції №622 не можуть встановлюватися обмеження щодо права власності особи на зброю, в тому числі й обов'язки стосовно передачі зброї на комісійний продаж чи для переоформлення іншій особі у 15-ти денний строк, оскільки як строк, так і саме обмеження права власності повинно визначатися виключно законом, а не вказаною Інструкцією як підзаконним нормативно-правовим актом. Не є тими нормами, якими встановлюються обмеження щодо права власності на мисливську гладкоствольну зброю, і статті 190, 193, 194 КУпАП України, а також статті 2, 6, 17 Закону України «Про захист прав споживачів».

Так, правовий режим власності – це поєднання засобів та методів правового регулювання відносин, що виникають з приводу володіння, користування й розпорядження матеріальними благами. Натомість ані КУпАП, ані Закон України «Про захист прав споживачів» не регулюють необхідного комплексу правовідносин щодо реалізації громадянами свого права власності на зброю (володіння, користування і розпорядження нею), оскільки вказані статті КУпАП встановлюють лише відповідальність за адміністративні правопорушення, що посягають на встановлений порядок управління, а Закон України «Про захист прав споживачів» -

відносини між споживачами і продавцями з основною метою захисту прав споживачів. З огляду на завдання вказаних законів, жоден з них не спрямований на регулювання правового режиму зброї як об'єкта цивільних прав та порядку перебування зброї у цивільному обороті.

Верховний Суд вважав правильним висновок суду апеляційної інстанції про те, що Постанова Верховної Ради України «Про право власності на окремі види майна» не є законом, оскільки вона прийнята, як зазначено у її преамбулі, відповідно до статей 13, 28 і 45 Закону України "Про власність". Той факт, що вказана постанова прийнята парламентом, не надає їй автоматично статусу закону, оскільки Конституція України у статті 91 чітко визначає види актів, які приймаються парламентом, серед яких визначено закони і постанови. Натомість у статті 92 Конституції України чітко зазначено, що правовий режим власності визначається виключно законами, а не Постановами Верховної Ради України. Так само і Конституція Української РСР від 20 квітня 1978 року, яка була чинною на момент прийняття постанови «Про право власності на окремі види майна» передбачала два види актів, які приймаються законодавчим органом: закони, постанови та інші акти (стаття 102).

З викладеного випливає, що немає підстав ототожнювати закони і Постанови Верховної Ради України, керуючись лише тим, що обидва види нормативних актів приймаються одним і тим же органом та більшістю голосів депутатів від його складу.

Водночас питання чинності Постанови Верховної Ради України «Про право власності на окремі види майна» не впливає на вказаний висновок, тому Верховний Суд йому оцінки не надавав. Так само не є законом і постанова КМ України від 12 жовтня 1992 року №576 «Про затвердження Положення про дозвільну систему», а тому доводи Мін'юсту щодо регулювання нею спірних правовідносин необґрунтовані і жодним чином не впливають на викладені висновки про те, що правовий режим власності повинен визначатися саме законом. Також не впливають на вказаний висновок доводи Мін'юсту про те, що при здійсненні державної реєстрації наказу, яким затверджена Інструкція №622, це Міністерство не встановило підстав для відмови у реєстрації чи скасування такої реєстрації. Так, повноваження Мін'юсту щодо проведення правової експертизи та відповідні рішення Мін'юсту у цій сфері не можуть нівелювати висновки судових рішень, прийнятих внаслідок реалізації повноважень суду щодо перевірки законності та відповідності правовим актам вищої юридичної сили нормативно-правового акту міністерства. Тобто наслідки реалізації Мін'юстом своїх повноважень щодо проведення правової експертизи нормативно-правового акту не можуть бути достатніми доводами для спростовування протилежних висновків суду щодо відповідності оскаржуваного акту міністерства правовому акту вищої юридичної сили.

Верховний Суд погодився з висновком суду апеляційної інстанції про те, що положення пункту 12.20 Інструкції №622 порушують гарантоване Конституцією України право громадян на вільне володіння, користування і розпорядження своїм

майном, зокрема право власності позивача на зброю, яке може бути обмежене виключно на підставі закону, а не вказаної Інструкції як підзаконного нормативно-правового акту.

Стосовно доводів МВС України і НП України про порушення судом апеляційної інстанції норм процесуального права Верховний Суд зазначив таке.

Так, вказані скарги зазначають про порушення позивачем шестимісячного строку звернення до суду. Однак для оскарження нормативно-правових актів міністерств, зокрема МВС України, процесуальним законодавством встановлені конкретні особливості.

Частинами другою, третьою статті 264 КАС України встановлено, що право оскаржити нормативно-правовий акт мають особи, щодо яких його застосовано, а також особи, які є суб'єктом правовідносин, у яких буде застосовано цей акт. Нормативно-правові акти можуть бути оскаржені до адміністративного суду протягом всього строку їх чинності.

Скарги МВС України і НП України вказують, що ОСОБА_1 вперше отримав дозвіл на право носіння і зберігання зброї у 2016 році, а тому шестимісячний строк звернення повинен обчислюватися саме з 2016 року. Однак з установлених судами обставин вбачається, що оскаржуваний пункт Інструкції №622 був застосований до позивача у грудні 2018 року, коли стосовно нього було складено протокол про адміністративне правопорушення, передбачене статтею 193 КУпАП. Водночас із цим позовом ОСОБА_1 звернувся у січні 2019 року, тобто через місяць з того моменту, як до нього був застосований оскаржуваний пункт Інструкції №622.

З огляду на викладене і враховуючи приписи частини третьої статті 264 КАС України щодо права особи, стосовно якої застосовано нормативно-правовий акт, оскаржити його до суду протягом всього строку чинності такого акту, ОСОБА_1 не пропустив строк звернення до суду з цим позовом. Водночас норми частини другої статті 122 КАС України (щодо шестимісячного строку звернення до суду) у випадку оскарження нормативно-правового акта не застосовуються. Аналогічні правові висновки містяться у постановках Верховного Суду від 24 січня 2019 року у справі №826/22472/15 і від 13 жовтня 2020 року у справі №160/10542/19.

Крім того, Верховний Суд констатував порушення судом апеляційної інстанції вимог статті 264 КАС України в частині обрання правильного способу захисту порушених прав позивача, з огляду на таке.

Так, суд апеляційної інстанції визнав протиправним і скасував пункт 12.20 Інструкції №622, тоді як приписами статей 245 і 264 КАС України передбачено, що у разі задоволення позову суд може прийняти рішення про визнання протиправним та нечинним нормативно-правового акта чи окремих його положень.

Скасування акта суб'єкта владних повноважень як способу захисту порушеного права позивача застосовується тоді, коли спірний акт не породжує жодних правових наслідків від моменту прийняття такого акта. Визнання ж акта суб'єкта владних повноважень нечинним означає втрату чинності таким актом з моменту набрання чинності відповідним судовим рішенням або з іншого

визначеного судом моменту після прийняття такого акта. Отже, у разі визнання акта протиправним суд повинен скасувати його, якщо він є актом індивідуальної дії, або визнати нечинним, якщо він є нормативно-правовим актом, про що зазначити у резолютивній частині постанови. Аналогічний висновок щодо застосування вказаних норм права міститься у постанові Верховного Суду від 30 листопада 2020 року у справі №826/4922/16.

Суд апеляційної інстанції викладеного не врахував, тому резолютивну частину оскаржуваної постанови необхідно змінити, обравши належний спосіб захисту прав позивача згідно повноважень суду, визначених пунктом 1 частини другої статті 245 та частини дев'ятої статті 264 КАС України.

Водночас Верховний Суд зазначив, що відповідно до частини першої статті 265 КАС України резолютивна частина рішення суду про визнання нормативно-правового акта протиправним та нечинним невідкладно публікується відповідачем у виданні, в якому його було офіційно оприлюднено, після набрання рішенням законної сили.

Детальніше із текстом постанови Верховного Суду від 02 березня 2021 року у справі № 640/1171/19 можна ознайомитись за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95277937>.

2. Про порядок затвердження виборчого бюлетеня

Затвердження форми, кольору і тексту виборчого бюлетеня належить до дискреційних повноважень Центральної виборчої комісії.

Невстановлення у виборчому бюлетені порядкових номерів кандидатів у народні депутати України та їх кольорових фотографій не може впливати на волевиявлення виборців, їхній вільний та усвідомлений вибір, тим більше призвести до спотворення результатів виборів чи делегітимізації виборчого процесу, оскільки виборці забезпечуються належним доступом до інформації про кандидатів

09 березня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув апеляційну скаргу кандидата у народні депутати України ОСОБА_1 на рішення Шостого апеляційного адміністративного суду від 05 березня 2021 року у справі №855/17/21 (провадження №А/9901/14/21) за позовом кандидата у народні депутати України в одномандатному виборчому окрузі №87 на проміжних виборах народного депутата України 28 березня 2021 року ОСОБА_1 до Центральної виборчої комісії про визнання протиправною та скасування постанови, зобов'язання вчинити певні дії.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Шостий апеляційний адміністративний суд рішенням від 05 березня 2021 року відмовив у задоволенні позову кандидата у народні депутати України ОСОБА_1.

Відмовляючи у задоволенні позову, суд, серед іншого, дійшов висновку, що законодавець делегував Центральній виборчій комісії повноваження

установлювати форму та затверджувати текст виборчих бюлетенів, однак, визначив чіткий (конкретний) перелік відомостей, які повинен містити текст виборчого бюлетеня. Таким чином, установлення форми виборчого бюлетеня з виборів народних депутатів України повністю віднесено до дискреційних повноважень Центральної виборчої комісії. Суд зауважив, що виборчим законодавством не встановлено вимог щодо обов'язкового проставлення нумерації кандидатів та розміщення їх кольорових фотографій у виборчих бюлетенях.

Верховний Суд залишив апеляційну скаргу без задоволення, а рішення Шостого апеляційного адміністративного суду залишив без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Виникнення спірних правовідносин обумовлено незгодою позивача з формою виборчого бюлетеня, затвердженого спірною постановою відповідача, а саме в частині непроставлення у ньому порядкових номерів відповідних граф бюлетеня, в яких міститься інформація про персональні дані кандидатів у народні депутати України та їх кольорових фотографій. Зазначені обставини виникли у зв'язку із тим, що серед кандидатів у народні депутати України, зареєстрованих на проміжних виборах народних депутатів України 28 березня 2021 року в одномандатному виборчому окрузі № 87, зареєстровано три кандидати з тотожними прізвищами та іменами, при цьому у двох із них повністю збігаються прізвище, ім'я та по батькові.

Особливості вимог до виборчого бюлетеня визначаються статтями 80 та 107 Закону № 4061-VI. Так, згідно з частиною першою статті 80 вказаного Закону голосування виборців на виборах депутатів здійснюється за допомогою виборчих бюлетенів з виборів народних депутатів України (далі – виборчий бюлетень).

Відповідно до частини другої статті 80 Закону № 4061-VI форма, колір і текст виборчих бюлетенів для голосування в загальнодержавному окрузі та в одномандатних виборчих округах затверджуються ЦВК не пізніше як за п'ятдесят три дні до дня голосування. Виборчі бюлетені для голосування в загальнодержавному окрузі та в одномандатних виборчих округах мають бути різного кольору. Ступені захисту виборчого бюлетеня встановлюються ЦВК. За приписами статті 107 Закону № 4061-VI, яка регулює особливості підготовки і проведення повторних, проміжних та позачергових виборів депутатів визначено, що форма, колір і текст виборчого бюлетеня для голосування в загальнодержавному окрузі та в одномандатних округах затверджуються Центральною виборчою комісією не пізніше як за двадцять чотири дні до дня голосування.

Виборчий бюлетень повинен містити назву та дату проведення виборів депутатів, позначення (загальнодержавний чи одномандатний) виборчого округу, номер одномандатного округу або позначення, що він є закордонним, номер виборчої дільниці, а також позначені місця для печатки дільничної виборчої комісії. Текст виборчого бюлетеня викладається державною мовою і повинен бути розміщений на одному аркуші та лише з одного боку (частина третя статті 80

Закону № 4061-VI). За приписами абзацу другою частини четвертої статті 80 Закону № 4061-VI у виборчому бюлетені для голосування в одномандатному окрузі зазначаються в алфавітному порядку прізвища, власні імена (усі власні імена) та по батькові (за наявності) зареєстрованих у цьому окрузі кандидатів у депутати з відомостями про рік народження, освіту, посаду (заняття), місце роботи, місце проживання, партійність, а також суб'єкт висування кожного кандидата. Ліворуч від прізвища кожного кандидата розташовується порожній квадрат.

Отже, наведеними положеннями виборчого законодавства визначено вимоги до виборчого бюлетеня для голосування в одномандатному окрузі та чіткий перелік відомостей, які повинні міститися у його тексті. При цьому, серед перелічених обов'язкових відомостей відсутні порядкові номери відповідних граф бюлетеня, в яких міститься інформація про персональні дані кандидатів у народні депутати України. Не зазначено там і про обов'язковість розміщення кольорових фото кандидатів у народні депутати України.

У даному випадку, через наявність кандидатів у народні депутати України з однаковими ідентифікаційними даними, зокрема прізвищем, ім'ям та по батькові, такі кандидати розміщені у виборчому бюлетені у порядку зростання їхніх дат народження, що не суперечить положенням Закону № 4061-VI, оскільки дата народження кандидата підлягає обов'язковому зазначенню у виборчому бюлетені.

За такого правового регулювання спірних правовідносин колегія суддів приходить до висновку, що правові підстави для зобов'язання ЦВК внести зміни (шляхом повторного затвердження форми, кольору і тексту виборчого бюлетеня) до спірної постанови від 03 березня 2021 року № 93 щодо присвоєння порядкових номерів кандидатів як елементу тексту виборчого бюлетеня – відсутні. Також законодавчі норми не передбачають можливості відображення у виборчому бюлетені фотографій кандидатів.

Водночас колегія суддів звернула увагу на те, що затвердження форми і тексту виборчого бюлетеня належить до дискреційних повноважень ЦВК, які обмежуються законодавчо встановленими вимогами щодо відомостей, які мають міститися у виборчих бюлетенях з виборів народних депутатів.

На підставі викладеного та з огляду на те, що законодавством про вибори народних депутатів України не встановлено вимог щодо необхідності зазначення у виборчому бюлетені порядкового номеру рядка з інформацією про кандидата у народні депутати, колегія суддів критично оцінює твердження позивача про допущення ЦВК протиправної бездіяльності, яка полягає у невстановленні порядкових номерів у виборчому бюлетені, оскільки в такому разі будь-яка протиправна бездіяльність ЦВК відсутня.

Колегія суддів визнала необґрунтованими посилення позивача про те, що ЦВК, затверджуючи форму, розмір, колір і текст виборчого бюлетеня формально підійшла до вирішення даного питання, посилаючись на загальні норми законодавства, не врахувавши обставин цієї виборчої компанії, які вимагають від ЦВК вжиття рішучих заходів.

Законодавством про вибори народних депутатів України не встановлено вимог щодо обов'язковості зазначення у виборчому бюлетені порядкового номеру рядка з інформацією про кандидата у народні депутати та його кольорової фотографії, дії щодо затвердження форми і тексту виборчого бюлетеня без встановлення таких реквізитів знаходяться у межах дискреційних повноважень ЦВК і не є свавільними.

Також Верховний Суд дійшов висновку, що невстановлення у виборчому бюлетені порядкових номерів кандидатів у народні депутати України та їх кольорових фотографій не може впливати на волевиявлення виборців, їхній вільний та усвідомлений вибір, тим більше призвести до спотворення результатів виборів чи делегітимізації виборчого процесу, оскільки виборці забезпечуються належним доступом до інформації про кандидатів.

Детальніше із текстом постанови Верховного Суду від 09 березня 2021 року у справі №855/17/21 можна ознайомитись за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95382452>.

3. Про анулювання свідоцтва про право на зайняття нотаріальною діяльністю

Анулюванню свідоцтва про право на зайняття нотаріальною діяльністю на підставі підпункту «е» пункту 2 частини першої статті 12 Закону України «Про нотаріат» повинно передувати встановлення судовим рішенням (рішеннями) фактів вчинення нотаріусом певних порушень під час безпосереднього здійснення нотаріальних дій

11 березня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційні скарги Центрального міжрегіонального управління Міністерства юстиції (місто Київ), Міністерства юстиції України на постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 11 червня 2020 року у справі №826/7176/17 (провадження №К/9901/16971/20, №К/9901/17231/20) за позовом приватного нотаріуса Київського міського нотаріального округу ОСОБА_1 до Міністерства юстиції України, Центрального міжрегіонального управління Міністерства юстиції (місто Київ), Вищої кваліфікаційної комісії нотаріату про визнання протиправними дій, зобов'язання вчинити дії.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позивач здійснює професійну діяльність як приватний нотаріус Київського міського нотаріального округу на підставі Свідоцтва про право на зайняття нотаріальною діяльністю № НОМЕР_1, виданого 24 квітня 2009 року Міністром юстиції України та Реєстраційного посвідчення про реєстрацію приватної нотаріальної діяльності № 955 від 28 травня 2009 року.

Наказом Головного територіального управління юстиції у місті Києві «Про тимчасове зупинення нотаріальної діяльності приватного нотаріуса ОСОБА_1» від

08 лютого 2017 року № 103/6 тимчасово з 10 лютого 2017 року, але не більше як на шість місяців, зупинено нотаріальну діяльність позивача.

Наказом Міністерства юстиції України «Про анулювання свідоцтва про право на зайняття нотаріальною діяльністю, виданого ОСОБА_1» від 07.04.2017 року № 1166/5, відповідно до рішення Вищої кваліфікаційної комісії нотаріату № 5 від 04.04.2017 року, на підставі підпункту «е» пункту 2 частини першої статті 12 Закону України «Про нотаріат», а саме: у зв'язку з неодноразовим порушенням нотаріусом чинного законодавства при вчиненні нотаріальних дій, анульовано Свідоцтво про право на зайняття нотаріальною діяльністю, видане Міністерством юстиції України 24 квітня 2009 року за № НОМЕР_1 на ім'я ОСОБА_1.

Наказом Головного територіального управління юстиції у місті Києві «Про припинення нотаріальної діяльності приватного нотаріуса Київського міського нотаріального округу ОСОБА_1» від 15 травня 2017 року № 326/6 припинено нотаріальну діяльність приватного нотаріуса Київського міського нотаріального округу ОСОБА_1 з 17 травня 2017 року.

Не погоджуючись з наказом Головного територіального управління юстиції у місті Києві № 103/6 від 08 лютого 2017 року, рішенням № 5 Вищої кваліфікаційної комісії нотаріату від 04 квітня 2017 року, наказом Міністра юстиції Павла Петренка за № 1166/5 від 07 квітня 2017 року, наказом Головного територіального управління юстиції у місті Києві за № 326/6 від 15 травня 2017 року та вважаючи їх протиправними, позивач звернувся до суду з цим позовом.

Верховний Суд залишив касаційні скарги без задоволення, а рішення суду апеляційної інстанції – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Суб'єкт владних повноважень зобов'язаний діяти лише на виконання закону, за умов і обставин, визначених ним, вчиняти дії, не виходячи за межі прав та обов'язків, дотримуватися встановленої законом процедури, обирати лише встановлені законодавством України способи правомірної поведінки під час реалізації своїх владних повноважень.

З установлених судами попередніх інстанцій обставин Верховний Суд резюмує, що у підсумку свідоцтво позивача про право на зайняття нотаріальною діяльністю анульоване у зв'язку із встановленням відповідачами неодноразових порушень чинного законодавства позивачем при вчиненні нотаріальних дій.

Втім, аналіз змісту підпункту «е» пункту 2 частини першої статті 12 Закону України «Про нотаріат» дає підстави для висновку, що законодавець для застосування до нотаріуса стягнення у вигляді анулювання свідоцтва про право на зайняття нотаріальною діяльністю, необхідні дві передумови, а саме: 1) неодноразове порушення нотаріусом чинного законодавства або 2) грубе порушення закону.

Обов'язковою ознакою при цьому є завдання шкоди інтересам держави, підприємств, установ, організацій, громадян при вчиненні нотаріальних дій, яка має бути встановлена органом, що вирішує питання про анулювання свідоцтва про

право на заняття нотаріальною діяльністю, як у випадку вчинення нотаріусом неодноразового порушення чинного законодавства, так і у разі грубого порушення закону.

Натомість, відповідачем не доведено обставини щодо наявності у спірних правовідносинах шкоди, завданої у результаті дій позивача під час здійснення нею нотаріальної діяльності, які відповідачі кваліфікували як порушення.

Також Верховний Суд звертає увагу, що застосуванню відповідачами правил підпункту «е» пункту 2 частини першої статті 12 Закону України «Про нотаріат» повинно передувати встановлення судовим рішенням (рішеннями) фактів вчинення позивачем як нотаріусом певних порушень під час безпосереднього здійснення нотаріальних дій.

Крім того, встановлення факту порушень нотаріусом чинного законодавства при вчиненні нотаріальних дій належить до компетенції суду, тобто, обов'язковим є встановлення судовим рішенням (рішеннями) фактів вчинення нотаріусом певних порушень під час безпосереднього здійснення нотаріальних дій.

Законом України «Про нотаріат» не визначено повноважень Міністерства юстиції України, Головного управління юстиції Міністерства юстиції України в Автономній Республіці Крим, головних управлінь юстиції в областях, містах Києві та Севастополі щодо перевірки законності вчинення нотаріальних дій нотаріусами і відповідно встановлення порушення чинного законодавства при вчинення нотаріальних дій, так само як і встановлювати наявність чи відсутність шкоди, завданої такими діями нотаріуса іншим особам.

Враховуючи, що матеріали справи не містять відповідного судового рішення, то Верховний Суд вважає обґрунтованим висновок суду апеляційної інстанції про те, що висновки відповідачів про наявність в діях позивача неодноразових порушень закону, за які до неї може бути застосоване спірне стягнення, є необґрунтованим.

Детальніше із текстом постанови Верховного Суду від 11 березня 2021 року у справі №826/7176/17 можна ознайомитись за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95439252>.

4. Про визначення місця виконання рішення у значенні частини другої статті 24 Закону України «Про виконавче провадження».

Сама лише вказівка на місце проживання, яке не має жодного взаємозв'язку з особою боржника, не може вважатися достатньою підставою для прийняття виконавчого документа приватним виконавцем, територіальний округ якого охоплює місце виконання, визначеного за цією адресою. Визначення місця виконання виконавчого документа щодо фізичної особи – боржника має відбуватися за зареєстрованим місцем проживання боржника. Будь-яка інша адреса місця проживання чи відомості про місце перебування особи-боржника можуть слугувати додатковою інформацією і сприяти примусовому виконанню рішення, але не використовуватися як юридичний факт, з яким Закон України «Про

виконавче провадження» пов'язує місце виконання рішення, а з ним і виконавчий округ приватного виконавця

31 березня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу приватного виконавця виконавчого округу міста Києва Малкової Марії Вікторівни на рішення Львівського окружного адміністративного суду від 08 жовтня 2020 року та постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 15 грудня 2020 року у справі №380/7750/20 (провадження №К/9901/1690/21) за позовом ОСОБА_1 до приватного виконавця виконавчого округу міста Києва Малкової Марії Вікторівни про визнання протиправною та скасування постанови.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Приватний виконавець виконавчого округу міста Києва винесла постанову від 02 вересня 2020 року про відкриття виконавчого провадження № 62928748 з примусового виконання виконавчого напису № 17489, вчиненого 14 серпня 2020 року приватним нотаріусом Житомирського міського нотаріального округу.

Як з'ясували суди попередньої інстанції, зареєстрованим місцем проживання позивача (згідно з відомостями, зазначеними у паспорті громадянина України з 15 квітня 2011 року є адреса: АДРЕСА_1.

Зареєстроване місце проживання позивача (та сама адреса) зазначено також у виконавчому написі нотаріуса від 14 серпня 2020 року № 17489. Утім, поряд з цією адресою у тому ж виконавчому написі зазначена ще одна адреса, «місце проживання» ОСОБА_1, а саме: АДРЕСА_3, що слугувало для відповідача, виконавчим округом якої є місто Київ, відкрити виконавче провадження.

Не погодившись з правомірністю постанови від 02 вересня 2020 року про відкриття виконавчого провадження № 62928748, ОСОБА_1 звернувся з цим позовом до суду.

Суд першої інстанції, з висновками якого погодився апеляційний суд, зазначив, що при відкритті виконавчого провадження відповідачу було відомо про зареєстроване місце проживання позивача. Вказана у виконавчому написі від 14 серпня 2020 року № 17489 (на час його вчинення) інформація про місце проживання позивача (боржника у виконавчому провадженні) у місті Києві не може слугувати достатньою підставою для відкриття виконавчого провадження з примусового виконання цього виконавчого документа у місті Києві без перевірки приватним виконавцем інформації про дійсне місце проживання боржника на час відкриття виконавчого провадження.

Верховний Суд залишив касаційні скарги без задоволення, а рішення судів першої та апеляційної інстанцій – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Колегія суддів Верховного Суду вказала, що у вимірі спірних правовідносин і доводів касаційної скарги колегія суддів повинна відповісти на питання: які фактичні обставини мають юридичне значення при визначенні «місця виконання рішення» у значенні частини другої статті 24 Закону № 1404-VIII як умови, з якою

частина друга статті 25 Закону № 1403-VIII пов'язує підвідомчість виконавчого документа приватному виконавцю з огляду на територіальні межі його діяльності.

Колегія суддів погодилася з доводами відповідача, що положення статті 24 Закону № 1404-VIII оперують термінами «місце проживання, перебування» боржника, а не «зареєстроване місцем проживання» як чинником, який впливає на визначення місця виконання рішення.

Спираючись на цільове тлумачення цієї норми у системному зв'язку з іншими положеннями зазначеного Закону, таку її конструкцію можна пояснити тим, що виконавчі дії мають провадитися з урахуванням (в межах) дійсного/фактичного місця проживання боржника. Тобто «примусове виконання» рішень має бути певним чином «наближеним», прив'язаним до місця проживання/перебування боржника, що, окрім іншого, дасть змогу останньому (чи принаймні створить йому відповідні умови) належним чином реалізовувати свої права та обов'язки як учасника виконавчого провадження (як-от: ознайомлюватися з матеріалами виконавчого провадження, брати участь у вчиненні виконавчих дій, надавати усні та письмові пояснення).

Окрім того, здійснення виконавчих дій саме за місцем проживання/перебування боржника обумовлюється також змістом цих дій.

У вимірі цього спору, якщо узагальнити весь спектр виконавчих дій/рішень виконавця, можна висувати, що вони відбуваються «навколо» боржника і його майна, що дає розуміння, чому «місце виконання рішення» законодавець «прив'язав» до місця проживання, перебування боржника. Подібним чином можна пояснити опосередкованість місця виконання рішення місцезнаходженням майна боржника, на яке можна звернути стягнення (за рішеннями майнового характеру).

У контексті обставин цієї справи наведені міркування суду мають на меті донести думку про те, що місце проживання (або ж «адреса проживання» має відповідати дійсності. Іншими словами, не стільки номінальна адреса проживання боржника, скільки його фактичне, реальне місце проживання повинні визначати місце виконання рішення задля досягнення мети виконавчого провадження і дотримання його засад, визначених статтею 2 Закону № 1404-VIII.

Закріплені у статті 4 Закону № 1403-VIII засади діяльності, зокрема, приватного виконавця вимагають діяти добросовісно, що, окрім іншого, вимагає від нього більш вдумливого і ретельно виваженого підходу до виконання своїх професійних обов'язків. Отримавши заяву ТОВ «Вердикт Капітал» про примусове виконання виконавчого напису приватного нотаріуса, в якому, як і в указаному виконавчому документі, зазначено дві різні адреси боржника, приватний виконавець не міг не звернути уваги, що ці адреси, якщо вирішувати питання про прийняття до виконання цього виконавчого документа, відсилають до різних виконавчих округів (Львівська область та місто Київ відповідно). Звідси виникає потреба з'ясування місця проживання боржника як умови прийняття виконавчого документа до примусового виконання приватним виконавцем, територіальним округом якої є місто Київ. При вирішенні цього питання колегія суддів звертає увагу на таке.

Аналіз наведених положень Цивільного кодексу України у зіставленні з положеннями Закону № 1382-IV дозволяє зробити висновок, що місцем проживання особи є житло, в якому вона проживає (постійно або тимчасово). Особа не обмежена у можливості мати більше, ніж одне місце проживання, проте реєстрація місця проживання здійснюється тільки за однією адресою, яку особа сама вибрала і за якою вестиме листування з фізичними/юридичними особами, контролюючими органами, отримуватиме офіційну кореспонденцію. Відомості про місце проживання вносяться, серед іншого, до паспорта громадянина України.

У справі встановлено, що зареєстрованим місцем проживання ОСОБА_1 є: АДРЕСА_1, і ця інформація міститься у паспорті громадянина України. Питання про те, чи позивач фактично проживає за зареєстрованим місцем проживання суди попередніх інстанцій у цій справі не досліджували. Зі слів позивача, він проживає за вказаною адресою і працює в місті Сколе (у ТОВ «Авто-Дубина»). Утім, в обсязі з'ясованих обставин справи цей нюанс не викликав в учасників справи сумнів чи непорозумінь.

Щодо «адреси проживання», яку повідомив стягувач (ТОВ «Вердикт Капітал»), то за текстом судових рішень судів першої та апеляційної інстанцій, жодного підтвердження вірогідності цієї інформації немає. Тобто об'єктивних даних, на основі яких можна було б стверджувати, що ОСОБА_1 проживав у місті Києві (хоча б на дату відкриття виконавчого провадження), чи має майно на території цього виконавчого округу, відповідач (на підтвердження правомірності спірної постанови у вимірі мотивів, з яких її оскаржено) не надав.

З огляду на доводи касаційної скарги, положення законодавства про свободу пересування та вільний вибір місця проживання відповідачу відомі, тож і зрозумілою є відмінність між місцем проживання і «зареєстрованим» місцем проживання. У цьому зв'язку потрібно зауважити, що спільним для обох понять є те, що особа проживає (має право проживати) в обох місцях, водночас для офіційного «спілкування» з фізичними/юридичними особами, контролюючими органами визначає лише одне із них і несе відповідальність за свій вибір (у тому сенсі, приміром, що зареєстроване місце проживання є своєрідним орієнтиром для державних органів, фізичних/юридичних осіб при визначенні територіальної юрисдикції судових справ за участі цієї особи; надсилання поштової кореспонденції за зареєстрованим місцем проживання є умовою належного повідомлення особи).

У контексті спірних правовідносин колегія суддів дійшла висновку, що сама лише вказівка на місце проживання, яке не має жодного взаємозв'язку з особою боржника, не може вважатися достатньою підставою для прийняття виконавчого документа приватним виконавцем, територіальний округ якої охоплює місце виконання, визначеного за цією адресою. За описаної вище ситуації визначення місця виконання виконавчого документа щодо позивача (як фізичної особи-боржника) має відбуватися за зареєстрованим місцем проживання боржника (ОСОБА_1). Будь-яка інша адреса місця проживання чи відомості про місце перебування особи-боржника можуть слугувати додатковою інформацією і сприяти примусовому виконанню рішення, але не використовуватися як

юридичний факт, з яким Закон № 1404-VIII пов'язує місце виконання рішення, а з ним і виконавчий округ приватного виконавця.

Якщо трактувати місце виконання рішення у ситуації, подібній до тієї, яку маємо у цій справі, у той спосіб, як це зробив відповідач, то це (за своєю зовнішньою формою прояву) створюватиме умови для підміни суті визначеного Законом № 1404-VIII місця виконання рішення і пов'язаного з ним визначенням виконавчого округу приватного виконавця на формальність, що у підсумку нівелюватиме сенс виконавчого провадження і засади, з дотриманням яких воно має здійснюватися загалом.

Зважаючи на наведене, колегія суддів зазначила, що приватний виконавець, виконавчим округом якої є місто Київ, не могла прийняти до примусового виконання виконавчий документ, місце виконання якого знаходиться в іншому виконавчому окрузі.

Детальніше із текстом постанови Верховного Суду від 31 березня 2021 року у справі №380/7750/20 можна ознайомитись за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95946017>.

5. Про право на перенесення дати іспиту у формі анонімного тестування на загальні здібності та навички з використанням комп'ютерної техніки, що проводиться на підставі Закону України від 19 вересня 2019 року № 113-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо першочергових заходів із реформи органів прокуратури»

Прокурор при проходженні іспиту на підставі Прикінцевих і перехідних положень Закону України від 19 вересня 2019 року № 113-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо першочергових заходів із реформи органів прокуратури» має право на його перенесення на іншу дату у випадку, якщо під час складання іспиту подано заяву про те, що у зв'язку з погіршенням стану здоров'я особа не має можливості проходити тестування та просить перенести іспит на іншу дату згідно з вимогами пункту 11 Порядку проходження прокурорами атестації, затвердженого наказом Генерального прокурора від 03 жовтня 2019 року № 221

31 березня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Офісу Генерального прокурора на рішення Черкаського окружного адміністративного суду, ухвалене 08 вересня 2020 року та постанову Шостого апеляційного адміністративного суду, прийняту 28 грудня 2020 року у справі №580/2357/20 (провадження №К/9901/3384/21) за позовом ОСОБА_1 до Офісу Генерального Прокурора про визнання протиправними та скасування рішення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

ОСОБА_1 у відповідності до наказу Прокурора Черкаської області від 21 липня 2015 року за № 473к, призначена юристом 1 класу на посаду начальника відділу ювенальної юстиції прокуратури Черкаської області.

11 жовтня 2019 року, на підставі пункту 10 розділу II «Прикінцеві і перехідні положення» Закону України від 19 вересня 2019 року №113-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо першочергових заходів із реформи органів прокуратури», позивач звернулася до Генерального прокурора із заявою про переведення на посаду прокурора в обласній прокуратурі та про намір пройти атестацію.

Під час складання іспиту у формі анонімного тестування на загальні здібності та навички 04 березня 2020 року ОСОБА_1 було надано невідкладну допомогу лікарями Центру екстреної медичної допомоги та медицини катастроф м. Києва, а 5 березня 2020 року ОСОБА_1 було госпіталізовано до КНП «Перший Черкаський міський центр первинної медико-санітарної допомоги».

У зв'язку з неможливістю повноцінного складання іспиту у зв'язку з погіршенням стану здоров'я 4 березня 2020 року голові першої кадрової комісії, позивачем надано заяву про перенесення іспиту на іншу дату.

Однак за наслідком проходження іспиту у формі анонімного тестування з використанням комп'ютерної техніки з метою виявлення рівня знань та умінь у застосуванні закону, відповідності здійснювати повноваження прокурора та на загальні здібності і навички, рішенням першої кадрової комісії з атестації прокурорів регіональних прокуратур від 10 квітня 2020 року №282 ОСОБА_1 не допущено до етапу співбесіди, у зв'язку з неуспішним проходженням атестації.

Вважаючи рішення кадрової комісії № 1 незаконним, позивач звернулася до суду з даним адміністративним позовом.

Черкаський окружний адміністративний суд рішенням від 8 вересня 2020 року, залишеним без змін постановою Шостого апеляційного адміністративного суду від 28 грудня 2020 року позов задовольнив повністю.

Задовольняючи позов, суди попередніх інстанцій виходили з того, що рішення кадрової комісії №1 про неуспішне проходження ОСОБА_1 другого етапу іспиту у формі анонімного тестування з використанням комп'ютерної техніки є передчасним та таким, що підлягає скасуванню.

Верховний Суд залишив касаційні скарги без задоволення, а рішення судів першої та апеляційної інстанцій – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Пунктом 10 розділу II «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України від 19 вересня 2019 року № 113-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо першочергових заходів із реформи органів прокуратури» (діє з 25 вересня 2019 року, далі – Закон № 113-IX), встановлено, що прокурори Генеральної прокуратури України, регіональних прокуратур, місцевих прокуратур, військових прокуратур (у тому числі ті, які були відряджені до Національної академії прокуратури України для участі в її роботі на постійній основі) мають право в строк, визначений Порядком проходження прокурорами атестації, подати Генеральному прокурору заяву про переведення на посаду прокурора в Офісі Генерального прокурора, обласних прокуратурах, окружних прокуратурах. У заяві також повинно бути зазначено про намір пройти атестацію, надано згоду на обробку персональних

даних, на застосування процедур та умов проведення атестації. Форма та порядок подачі заяви визначаються Порядком проходження прокурорами атестації. Згідно з п. 7 Порядку проходження прокурорами атестації, затвердженого наказом Генерального прокурора №221 від 03 жовтня 2019 року (далі – Порядок №221) повторне проходження одним і тим самим прокурором атестації або одного з її етапів не допускається. Якщо складання відповідного іспиту було перервано чи не відбулося з технічних або інших причин, незалежних від членів комісії та прокурора, комісія призначає новий час (дату) складання відповідного іспиту для прокурора.

У відповідності до пункту 11 Порядку №221 <...> у виключних випадках, за наявності заяви, підписаної прокурором або належним чином уповноваженою ним особою (якщо сам прокурор за станом здоров'я не може її підписати або подати особисто до комісії) про перенесення дати іспиту у формі анонімного тестування з використанням комп'ютерної техніки з метою виявлення рівня знань та умінь у застосуванні закону, відповідності здійснювати повноваження прокурора, або дати іспиту у формі анонімного тестування на загальні здібності та навички з використанням комп'ютерної техніки, або дати співбесіди з метою виявлення відповідності прокурора вимогам професійної компетентності, професійної етики та доброчесності, кадрова комісія має право протягом трьох робочих днів з дня отримання такої заяви ухвалити рішення про перенесення дати складання відповідного іспиту, проведення співбесіди для такого прокурора <...>.

Позивачем під час складання іспиту першій кадровій комісії подано заяву про те, що у зв'язку з погіршенням стану здоров'я, остання не має можливості проходити тестування. Одночасно із цим, позивач просив перенести іспит на іншу дату.

Отже, позивачем дотримано вимоги пункту 11 Порядку №221 та повідомлено комісію про намір скласти іспит, а також про поважність причини неможливості його складання під час проведення іспиту, однак комісія приймаючи оскаржуване рішення №282 від 10 квітня 2020 року не врахувала заяву позивача (оскільки її розгляд не було здійснено), що є порушенням прав позивача.

Таким чином, Верховний Суд констатував, що позивач зі своєї сторони вчинив дії по повідомленню комісії про потребу у медичній допомозі, проте, відповідачем, не прийнято рішення про перенесення іспиту на іншу дату в зв'язку перебування позивача на лікуванні, чим позбавлено права позивача на складання іспиту.

Крім того, Верховний Суд враховував те, що сторони під час розгляду справи в попередніх інстанціях не заперечували факт затримки за межі робочого часу в проходженні іспиту на загальні здібності та навички прокурорів, та враховував, що представником відповідача надано деталі проходження ОСОБА_1 першого етапу іспиту, який закінчився 04 березня 2020 року о 13 год. 37 хв., однак не надано деталі другого етапу іспиту визначеного пп. 2 п. 6 Порядку № 221 та матеріалів відеофіксації. Отже, Верховний Суд відхилив доводи відповідача про відсутність звернення ОСОБА_1 до працівників комісії щодо стану її здоров'я та звернення до медичних працівників після проходження чергового етапу іспиту.

Верховний Суд визнав обґрунтованими є висновки судів попередніх інстанцій, про те, що кадровою комісією з атестації прокурорів регіональних прокуратур, заяву позивача від 04 березня 2020 року про перенесення іспиту на іншу дату у зв'язку з погіршенням стану здоров'я, розглянуто лише 13 квітня 2020 року, тобто після прийняття спірного рішення.

Верховний Суд дійшов висновку, що рішення кадрової комісії №1 про неуспішне проходження ОСОБА_1 другого етапу іспиту у формі анонімного тестування з використанням комп'ютерної техніки є передчасним.

Детальніше із текстом постанови Верховного Суду від 31 березня 2021 року у справі №580/2357/20 можна ознайомитись за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95918061>.

6. Про необхідність отримання дозволу відповідно до статті 21 Закону України «Про охорону праці» на проведення робіт зі збирання рідких побутових відходів та стічних вод

Збирання рідких побутових відходів та стічних вод передбачає виконання робіт підвищеної небезпеки, належить до газонебезпечних робіт і відповідно до статті 21 Закону України «Про охорону праці» передбачає отримання відповідного дозволу на такий вид діяльності

31 березня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Товариства з обмеженою відповідальністю "ЧИСТЕ МІСТО ЕКО" на постанову Другого апеляційного адміністративного суду від 27 жовтня 2020 року у справі №440/82/20 (провадження №К/9901/35693/20) за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю "ЧИСТЕ МІСТО ЕКО" до Управління Держпраці у Полтавській області про визнання протиправним та скасування припису.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

9 липня 2019 року посадовою особою Управління Держпраці у Полтавській області проведено перевірку дотримання ТОВ "ЧИСТЕ МІСТО ЕКО" щодо об'єкта вимог законодавчих та нормативно-правових актів з охорони праці та промислової безпеки внаслідок нещасного випадку, що було пов'язано з діяльністю суб'єкта господарювання. За результатами проведеної перевірки складено акт від 09 липня 2019 року № 53.06/176-09(А), в якому встановлено низку порушень законодавства про надра та охорону праці, зокрема щодо відсутності дозволу органів Держпраці на виконання робіт підвищеної небезпеки (газонебезпечні роботи) та на підставі якого винесено припис.

Позивач стверджував, що не виконує газонебезпечні роботи, а відтак відповідний дозвіл не зобов'язаний отримувати.

Другий апеляційний адміністративний суд, скасовуючи рішення суду першої інстанції та ухвалюючи нове рішення про відмову в позові, прийшов до висновку про правомірність пункту 1 оскаржуваного припису, оскільки роботи позивача зі

збирання рідких побутових відходів, стічних вод із приватних домоволодінь та інших об'єктів і транспортування їх для подальшого зливу у визначені місця відносяться до газонебезпечних робіт.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а рішення суду апеляційної інстанції – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Приписами Закону України "Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності" від 05 квітня 2007 року № 877-V (далі – Закон № 877-V) та Положення про Державну службу України з питань праці, затвердженого постановою Кабінету міністрів України від 11 лютого 2015 року № 96 (далі - Положення № 96) відповідачу надано повноваження щодо здійснення державного нагляду (контролю) у вигляді планових та позапланових заходів в межах повноважень, передбачених законом, щодо виявлення та запобігання порушенням вимог законодавства суб'єктами господарювання, зокрема у сфері охорони праці.

При цьому підставою для здійснення позапланових заходів є, зокрема, настання аварії, смерті потерпілого внаслідок нещасного випадку або професійного захворювання, що було пов'язано з діяльністю суб'єкта господарювання.

Як вбачається з матеріалів справи та встановлено судами підставою для ініціювання проведення перевірки слугувало настання нещасного випадку із смертельним наслідком з ОСОБА_1.

Відповідно до Витягу з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань ТОВ "ЧИСТЕ МІСТО ЕКО" здійснює діяльність щодо: 81.29 Інші види діяльності із прибирання; 37.00 Каналізація, відведення й очищення стічних вод; 38.11 Збирання безпечних відходів; 38.21 Оброблення та видалення безпечних відходів.

Отже, основний вид діяльності, який здійснює позивач стосується каналізації, відведення й очищення стічних вод. Відповідно до КВЕД-2010: Клас 37.00, цей клас включає: роботу каналізаційних систем та установок для очищення стічних вод; збирання та транспортування побутових або промислових стічних вод одноразового або багаторазового використання, а також дощової води, засобами каналізаційної системи, <...>. Цей клас не включає: послуги з дезінфекції поверхневих і ґрунтових вод у місцях забруднення; послуги з очищення та пробивання водостічних труб у будівлях.

Таким чином, для виконання виробничих завдань по збиранню рідких побутових відходів, стічних вод із приватних домоволодінь та інших об'єктів і транспортування їх для подальшого зливу у визначені місця, покладених на працівників ТОВ "ЧИСТЕ МІСТО ЕКО", останні здійснюють відкриття каналізаційного люка, огляд каналізаційного колодязя, тобто робота у замкнутому просторі, збирання шлангу, тощо.

Визначення каналізації (стічних вод) міститься у пункті 3.22 державних будівельних норм ДБН В.2.5-75:2013 «Каналізація. Зовнішні мережі та споруди.

Основні положення проектування», затверджених наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 08 квітня 2013 року № 134, та означає комплекс мереж та інженерних споруд, а також технічних та санітарних заходів, які забезпечують організоване приймання, відведення та очищення стічних вод з подальшим їх використанням або випуском у водні об'єкти, а також перероблення відходів каналізаційних споруд для подальшої їх утилізації. Вигріб згідно з пунктом 3.10 наведених державних будівельних норм – це інженерна споруда поглиблення в землі, виконана з водотривкого матеріалу, призначена для збирання, зберігання рідких відходів.

Згідно з пунктом 2.21. Державних санітарних норм та правил утримання територій, населених місць, затверджених наказом Міністерства охорони здоров'я України від 17 березня 2011 року № 145, рідкі відходи (фекалії, сеча, помії), що утворюються у житлових та громадських будівлях і спорудах за відсутності централізованого водопостачання та водовідведення і допускається зберігати у вигрібних ямах (вигребах). У разі наявності дворових з вигрібна яма може бути спільною. Вигріб повинен бути водонепроникним та мати щільно з прилягаючу кришку. Об'єм вигребу розраховується, виходячи з чисельності населення що ним користується. Вигреби необхідно очищати у міру їх заповнення. Перевезення рідких відходів з вигребів та розміщення їх на території приватних володінь, а також використання їх як добрива в сільському господарстві забороняється. При цьому за змістом пункту 1.1. Державних санітарних норм та правил утримання територій, населених місць, затверджених наказом Міністерства охорони здоров'я України від 17 березня 2011 року № 145, розкладання органіки у вигрібній ямі призводить до утворення каналізаційного або аераційного газу.

Таким чином, збирання рідких побутових відходів та стічних вод передбачає виконання робіт підвищеної небезпеки.

Організація ж проведення газонебезпечних робіт регламентується Типовою інструкцією, відповідно до пункту 1.5 якого чітко визначено, що до газонебезпечних відносяться роботи, що пов'язані з чисткою, ремонтом, розгерметизацією технологічного обладнання, комунікації, в тому числі роботи всередині ємностей (апарати, сушильні барабани, грубки сушильні, резервуари, цистерни та інше аналогічне обладнання, а також колектори, колодязі, приямки та інші аналогічні місця) під час проведення яких мається, не виключена можливість виділення до робочої зони, що визначається у відповідності до 12.1.005-76, вибухота пожаронебезпечними або шкідливими парами, газів та інших речовин, що здібні викликати вибух, загорання, вплинути на організм людини, - роботи з недостатніми змістом кисню (доля обсягу нижче 20%).

Наведене свідчить, що роботи, які проводяться ТОВ "ЧИСТЕ МІСТО ЕКО" відносяться до газонебезпечних робіт, а тому відповідно до статті 21 Закону України "Про охорону праці" позивачу необхідно отримати відповідний дозвіл.

За таких обставин справи та правового врегулювання Верховний Суд погоджується з висновком суду апеляційної інстанції про правомірність оскаржуваного припису від 09 липня 2019 року № 53.06/176-09.

Детальніше із текстом постанови Верховного Суду від 31 березня 2021 року у справі №440/82/20 можна ознайомитись за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95918052>.

V. Процесуальні питання

1. Про поважність підстав пропуску строку на апеляційне оскарження

Для встановлення поважності підстав пропуску строку на апеляційне оскарження у зв'язку з відсутністю коштів для сплати судового збору за звернення до суду з апеляційною скаргою належними є докази, які підтверджують сукупність послідовних і регулярних дій контролюючого органу з моменту виникнення права на апеляційне оскарження, спрямованих на отримання достатнього для сплати судового збору фінансування з Державного бюджету України, які б свідчили, що такий орган дійсно бажає реалізувати своє право на апеляційне оскарження у справі в найкоротші строки

04 березня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Головного управління ДПС у м. Києві на ухвалу Шостого апеляційного адміністративного суду від 16 березня 2020 року у справі № 826/7558/18 (провадження № К/9901/10160/20) за позовом платника податків до Головного управління ДПС у м. Києві про визнання протиправним і скасування податкового повідомлення-рішення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Окружний адміністративний суд м. Києва рішенням від 14 серпня 2019 року задовольнив адміністративний позов платника податків про визнання протиправним і скасування податкового повідомлення-рішення.

Суд апеляційної інстанції двічі повертав апеляційну скаргу, оскільки контролюючий орган не усунув недоліки апеляційної скарги. Коли Головне управління ДПС втретє звернулося з апеляційною скаргою, Шостий апеляційний адміністративний суд 16 березня 2020 року залишив без задоволення клопотання про продовження строку для усунення недоліків апеляційної скарги та поновлення строку на апеляційне оскарження, обґрунтоване відсутністю коштів для сплати судового збору на час подання відповідної скарги вперше та вдруге, і відмовив у відкритті апеляційного провадження.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржуване судове рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Зі змісту положень Закону України від 08 липня 2011 року № 3674-VI «Про судовий збір» та Кодексу адміністративного судочинства України надання

документа про сплату судового збору у встановленому законом порядку та розмірі є одним із процесуальних обов'язків для реалізації права на звернення до суду, зокрема з апеляційною скаргою, та не є обмеженням гарантованого права на доступ до суду.

Відсутність бюджетного фінансування не надає суб'єкту владних повноважень право в будь-який час після сплину строку апеляційного оскарження реалізовувати право на апеляційне оскарження судового рішення.

Враховуючи викладене та беручи до уваги, що особа, яка утримується за рахунок державного бюджету, має право в межах бюджетних асигнувань здійснити розподіл коштів з метою забезпечення сплати судового збору, Суд доходить висновку, що невжиття суб'єктом владних повноважень заходів щодо виділення коштів для сплати судового збору чи перерозподілу наявних кошторисних призначень не може вважатися поважною причиною пропуску процесуального строку для звернення до суду.

Для встановлення поважності підстав пропуску строку на апеляційне оскарження у зв'язку з відсутністю коштів для сплати судового збору за звернення до суду з апеляційною скаргою належними є докази, які підтверджують сукупність послідовних і регулярних дій контролюючого органу з моменту виникнення права на апеляційне оскарження. Такі дії мають бути спрямованими на отримання достатнього для сплати судового збору фінансування з Державного бюджету України та свідчити, що сторона дійсно бажає реалізувати своє право на апеляційне оскарження у справі в найкоротші строки.

Зазначені дії мають вчинятись у взаємозв'язку інтервалів часу: з моменту виникнення права на апеляційне оскарження до дати звернення з апеляційною скаргою вперше; з моменту повернення вперше поданої апеляційної скарги до дати повторного звернення з апеляційною скаргою тощо.

Утім, відповідачем не подано суду апеляційної інстанції доказів вчинення дій, спрямованих на отримання достатнього для сплати судового збору за подання апеляційної скарги безпосередньо у справі № 826/7558/18 фінансування з Державного бюджету України у взаємозв'язку вказаних часових інтервалів.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 04 березня 2021 року у справі № 826/7558/18 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95364230>.

2. Про особливості застосування правила щодо вирішення питання про відшкодування судових витрат після ухвалення рішення по суті позовних вимог

За загальним правилом частини першої статті 143 КАС України питання щодо судових витрат суд вирішує у рішенні, постанові або ухвалі.

Для вирішення питання про судові витрати після завершення розгляду справи та постановлення судового рішення судам необхідно з'ясувати наявність для цього поважних причин, які б перешкоджали стороні подати докази їх понесення до закінчення судових дебатів

31 березня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів судової палати з розгляду справ щодо захисту соціальних прав Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Приватного сільськогосподарського підприємства «Оболонь» на додаткове рішення Полтавського окружного адміністративного суду від 22.12.2018 та постанову Другого апеляційного адміністративного суду від 04.04.2019 у справі № 1640/2913/18 (провадження № К/9901/12756/19) за позовом за позовом Приватного сільськогосподарського підприємства «Оболонь» до Оболонської сільської ради Семенівського району Полтавської області, виконавчого комітету Оболонської сільської ради Семенівського району Полтавської області, третя особа - ОСОБА_1 про дій та бездіяльності протиправними, зобов'язання вчинити дії.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Рішенням Полтавського окружного адміністративного суду від 05.12.2018р. позов Приватного сільськогосподарського підприємства «Оболонь» до Оболонської сільської ради Семенівського району Полтавської області, виконавчого комітету Оболонської сільської ради Семенівського району Полтавської області задоволено.

05.12.2018 представник позивача, до початку судових дебатів, звернувся до суду із заявою про стягнення судових витрат у справі.

Представник позивача 10.12.2018 та 13.12.2018 подав клопотання про залучення доказів понесених витрат на професійну правничу допомогу.

Додатковим рішенням Полтавського окружного адміністративного суду від 22.12.2018, залишеного без змін постановою Другого апеляційного адміністративного суду від 04.04.2019, заяву про стягнення судових витрат задоволено частково.

Стягнуто за рахунок бюджетних асигнувань відповідача на користь позивача витрати зі сплати судового збору у сумі 3524 грн.

У задоволенні заяви про стягнення витрат на професійну правничу допомогу у сумі 17200 грн відмовлено, оскільки в матеріалах справи відсутні документи, які підтверджують фактичне понесення позивачем витрат на правничу допомогу Адвокатського бюро Близнюка у справі №1640/2913/18 у розмірі 17200 грн.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а рішення судів першої та апеляційної інстанцій без змін.

ОЦІНКА СУДУ

За загальним правилом частини першої статті 143 КАС України питання щодо судових витрат суд вирішує у рішенні, постанові або ухвалі.

Як виключення з цього правила, частиною 3 цієї статті передбачено можливість вирішення питання про судові витрати після ухвалення рішення по суті позовних вимог.

Однак, така можливість допускається лише за наявності поважних причин неможливості надати до закінчення судового розгляду докази понесених судових витрат.

Таким чином, для вирішення питання про судові витрати після завершення розгляду справи та постановлення судового рішення судам необхідно було з'ясувати наявність для цього поважних причин, які б перешкождали позивачу подати докази їх понесення до закінчення судових дебатів.

Колегія суддів Верховного Суду вказала, що в обґрунтування поважності причин, які перешкождали до закінчення судового розгляду надати докази понесених судових витрат позивач, від імені якого діє адвокат Близнюк І.В., посилався на те, що станом на 05.12.2018 акти приймання-передачі виконаних робіт не були підписані, в зв'язку з чим була відсутня можливість здійснити оплату послуг. Водночас як встановлено судами на підставі наданих позивачем доказів Акти приймання-передачі виконаних робіт підписані і датовані 31.08.2018., 28.09.2018 та 31.10.2018.

Колегія суддів Верховного Суду зважаючи на те, що акти приймання-передачі виконаних робіт було підписано під час судового розгляду справи та до суду не надавались, визнала необґрунтованими доводи позивача щодо неможливості подати такі докази з поважних причин.

В решті, колегія суддів погодилася з висновками судів попередніх інстанцій щодо відсутності підстав для відшкодування судових витрат, оскільки позивачем не надано належних доказів понесених витрат на оплату правової допомоги саме в межах розгляду справи №1640/2913/18.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 31 березня 2021 року у справі № 1640/2913/18 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95917713>.

3. Про оскарження рішень Державної служби України з безпеки на транспорті щодо перевищення транспортним засобом нормативно вагових параметрів

Рішення Державної служби України з безпеки на транспорті щодо перевищення транспортним засобом нормативно вагових параметрів не є рішеннями суб'єкта владних повноважень у розумінні статті 19 КАС України, не зумовлюють виникнення будь-яких прав і обов'язків для позивача, тому вони не можуть бути предметом спору

31 березня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу фізичної особи-підприємця ОСОБА_1 на ухвалу Окружного адміністративного суду міста Києва від 13 лютого 2020 року та постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 03 червня 2020 року у справі №640/280/20 за позовом фізичної особи-підприємця ОСОБА_1 до Державної служби України з безпеки на транспорті про визнання протиправними та скасування індивідуальних актів.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

19 грудня 2019 року Чорноморським міжрегіональним Управлінням Укртрансбезпеки в Одеській області проведено габаритно-ваговий контроль на

ділянці дороги Одеса-Мелітополь транспортного засобу, який належить фізичній особі-підприємцю ОСОБА_1.

За наслідками габаритно-вагового контролю 19 грудня 2019 року складено довідку № 025622 та акт № 040653 про перевищення транспортним засобом нормативних вагових параметрів, до яких надано розрахунок №1369/19, а саме плати за проїзд в розмірі 745,20 Євро.

Не погоджуючись з актом, довідкою та розрахунком, позивач звернувся до суду з цим позовом. Приймаючи ухвалу про закриття провадження у справі, суд першої інстанції, з яким погодився суд апеляційної інстанції, виходив з того, що рішення Державної служби України з безпеки на транспорті щодо перевищення транспортним засобом нормативно вагових параметрів не є рішеннями суб'єкта владних повноважень у розумінні статті 19 КАС України, не зумовлюють виникнення будь-яких прав і обов'язків для позивача, тому вони не можуть бути предметом спору.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а рішення судів попередніх інстанцій – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Відповідач виконує функції габаритно-вагового контролю транспортних засобів та нараховує відповідну плату за перевищення нормативів допустимої ваги транспортного засобу.

За змістом пункту 3 Порядку здійснення габаритно-вагового контролю та справляння плати за проїзд автомобільними дорогами загального користування транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів, вагові та/або габаритні параметри яких перевищують нормативні, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 27 червня 2007 року № 879 (далі – Порядок № 879) габаритно-ваговий контроль транспортних засобів на автомобільних дорогах загального користування здійснюється Укртрансбезпекою, її територіальними органами та уповноваженими підрозділами Національної поліції.

За результатами габаритно-вагового контролю на стаціонарному або пересувному пункті водієві транспортного засобу видається довідка про здійснення габаритно-вагового контролю із зазначенням часу і місця його здійснення (п. 18 Порядку № 879).

Також пунктами 26, 27 Порядку № 879 передбачено, що кошти, стягнені за проїзд автомобільними дорогами загального користування великовагових та/або великогабаритних транспортних засобів, спрямовуються в установленому порядку до державного бюджету в національній валюті за офіційним курсом гривні, встановленим Національним банком на день проведення розрахунку.

Разом з тим, Велика Палата Верховного Суду в постанові від 06 червня 2018 року в справі № 820/1203/17 зазначила, що повноваження Укртрансбезпеки щодо плати за проїзд великовагових транспортних засобів обмежуються лише нарахуванням такої плати.

При цьому, за своєю правовою природою плата за проїзд великоваговим транспортним засобом є не штрафною санкцією, а сумою відшкодування

матеріальних збитків державі внаслідок руйнування автомобільних доріг загального користування. У спірних відносинах відповідач, відповідно до наданих йому повноважень під час проведення габаритно-вагового контролю перевищення автомобілем перевізника вагових або габаритних показників встановив перевищення нормативних показників, про що оформлені довідка та акт, на підставі яких, за встановленою формулою здійснив нарахування плати за проїзд, що оформлене відповідним розрахунком.

З огляду на викладене, Верховний Суд погодився з висновками судів попередніх інстанції та вказав, що повноваження відповідача у цьому випадку обмежуються лише нарахуванням плати за проїзд великовагового та/або великогабаритного транспортного засобу у разі виявлення факту перевищення їх фактичних параметрів, та з транспортних засобів, які виїжджають за межі України і на які в установленому порядку не отримано дозвіл на рух або не внесено плату за проїзд. Водночас, сама плата за проїзд є сумою відшкодування матеріальних збитків державі внаслідок руйнування автомобільних доріг загального користування та у разі недобровільної сплати стягується шляхом звернення до суду з відповідним позовом.

Отже, спірний акт, довідка та розрахунок не є рішеннями суб'єкта владних повноважень у розумінні статті 19 КАС України, не зумовлюють виникнення будь-яких прав і обов'язків для позивача, тому вони не можуть бути предметом спору. Відсутність спору, у свою чергу, виключає можливість звернення до суду, оскільки відсутнє право, що підлягає судовому захисту. При цьому, поняття «спір, який не підлягає розгляду в порядку адміністративного судочинства» слід тлумачити в більш широкому значенні, тобто як поняття, що стосується тих спорів, які не підлягають розгляду в порядку адміністративного судочинства, так і тих, які взагалі не підлягають судовому розгляду. Подібна правова позиція викладена у постанові Великої Палати Верховного Суду від 30 січня 2019 року у справі № 803/3/18.

Враховуючи викладене, Верховний Суд дійшов висновку про те, що спір у цій справі не може бути розглянутий у порядку адміністративного судочинства.

Детальніше із текстом постанови Верховного Суду від 31 березня 2021 року у справі №640/280/20 можна ознайомитись за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95982642>.

4. Про скасування судового рішення у випадку невиконання судом приписів статті 264 КАС України

Невиконання судом приписів статті 264 КАС України стосовно зобов'язання відповідача опублікувати оголошення щодо оскарження нормативно-правового акта у виданні, в якому цей акт був або мав бути офіційно оприлюднений, тягне за собою скасування судових рішень із підстав порушення норм процесуального права

31 березня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Акціонерного товариства "Нікопольський завод феросплавів" на постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 02 лютого 2021 року у справі №64017408/20 за позовом фізичної особи-підприємця ОСОБА_1 до Державної служби України з безпеки на транспорті про визнання протиправними та скасування індивідуальних актів.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Акціонерне товариство "Нікопольський завод феросплавів" (далі - АТ "Нікопольський завод феросплавів") звернулось до суду з адміністративним позовом до Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (далі також - НКРЕКП, Регулятор), за участю третьої особи - Приватного акціонерного товариства "Національна енергетична компанія "Укренерго" (далі - ПАТ "НЕК "Укренерго"), в якому просило визнати протиправною та скасувати постанову НКРЕКП від 01 серпня 2019 року № 1622 "Про встановлення тарифу на послуги з диспетчерського (оперативно-технологічного) управління ДП "НЕК "Укренерго" та зобов'язати НКРЕКП утриматися від вчинення дій з прийняття постанов про встановлення тарифу на послуги з диспетчерського (оперативно-технологічного) управління.

Рішенням Окружного адміністративного суду міста Києва від 23 січня 2020 року позовні вимоги задоволено частково. Шостий апеляційний адміністративний суд постановою від 02 лютого 2021 року скасував рішення Окружного адміністративного суду міста Києва від 23 січня 2020 року й ухвалив нове рішення, яким в позові відмовив.

Верховний Суд касаційну скаргу Акціонерного товариства "Нікопольський завод феросплавів" задовольнив частково. Рішення Окружного адміністративного суду міста Києва від 23 січня 2020 року та постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 02 лютого 2021 року скасував, а справу № 640/17408/19 направив на новий судовий розгляд до Окружного адміністративного суду міста Києва.

ОЦІНКА СУДУ

Особливості провадження у справах щодо оскарження нормативно-правових актів органів виконавчої влади, Верховної Ради Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування та інших суб'єктів владних повноважень врегульовано статтею 264 КАС України.

Встановлена цією статтею спеціальна процедура повідомлення про відкриття провадження в адміністративній справі щодо оскарження нормативно-правового акту обумовлена необхідністю повідомлення про факт оскарження нормативно-правового акту всіх заінтересованих осіб.

Приписами частини другої статті 264 КАС України обумовлено, право оскаржити нормативно-правовий акт мають особи, щодо яких його застосовано, а також особи, які є суб'єктом правовідносин, у яких буде застосовано цей акт.

Положеннями частин четвертої - шостої статті 264 КАС України визначено, що у разі відкриття провадження в адміністративній справі щодо оскарження

нормативно-правового акта суд зобов'язує відповідача опублікувати оголошення про це у виданні, в якому цей акт був або мав бути офіційно оприлюднений. Оголошення повинно містити вимоги позивача щодо оскаржуваного акта, реквізити нормативно-правового акта, дату, час і місце судового розгляду адміністративної справи.

Оголошення має бути опубліковано не пізніше як за сім днів до підготовчого засідання, а у випадку, визначеному частиною десятою цієї статті, - у строк, визначений судом.

Відповідно до частини восьмої цієї ж статті якщо оголошення опубліковано своєчасно, вважається, що всі заінтересовані особи належним чином повідомлені про судовий розгляд справи. Скарги на судові рішення в цій справі заінтересованих осіб, якщо вони не брали участі у справі, залишаються без розгляду.

Своєю чергою, постанова НКРЕКП від 01 серпня 2019 року № 1622 "Про встановлення тарифу на послуги з диспетчерського (оперативно-технологічного) управління ДП "НЕК "Укренерго" та постанова НКРЕКП від 10 вересня 2019 року № 1893 "Про внесення змін до постанови НКРЕКП від 01 серпня 2019 року № 1622" містять притаманні нормативно-правовому акту ознаки, а саме: встановлюють норми права, носять загальний характер (розраховано на необмежену кількість суб'єктів), а також підлягають довгостроковому та неодноразовому застосуванню.

Отже, під час відкриття провадження в адміністративній справі та її розгляду суд був зобов'язаний дотриматись вимог статті 264 КАС України.

Водночас, в ухвалі Окружного адміністративного суду міста Києва від 19 вересня 2019 року про відкриття провадження у справі не зазначено зобов'язання Регулятора опублікувати оголошення про дату, час і місце судового засідання. Також в матеріалах справи відсутній доказ опублікування такого оголошення.

Наведене свідчить про невиконання судом приписів статті 264 КАС України та, як наслідок прийняття судом рішення про права, інтереси та (або) обов'язки осіб, які не були залучені до участі у справі.

Таким чином, слід зауважити на невиконання наведеної процесуальної норми Окружним адміністративним судом міста Києва, що є безумовною підставою для констатації порушення з боку судів норм процесуального права, що, в свою чергу, тягне за собою обов'язкове скасування судових рішень.

Детальніше із текстом постанови Верховного Суду від 31 березня 2021 року у справі №640/17408/20 можна ознайомитись за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95918044>.

Огляд судової практики Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду за березень 2021 року / Упоряд.: управління забезпечення роботи судової палати з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів секретаріату Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду; правове управління (І) департаменту аналітичної та правової роботи апарату Верховного Суду. – Київ, 2021. – 60 стор.

Застереження: видання містить короткий огляд деяких судових рішень. У кожному з них викладено лише основний висновок щодо правового питання, яке виникло у справі. Для правильного розуміння висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Стежте за нами онлайн

 fb.com/supremecourt.ua

 t.me/supremecourtua

 @supremecourt_ua